SAYI : 593
30 EKİM 1965
FİATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

İKTİDARDA KİM VAR

DEMİREL

Başbakan

BİRİKMİŞ
TASARRUFLAR
İÇİN
ZİRAAT
BANKASI

Cilt: XXXIV Yıl: 12 Sayı: 593

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:
Metin Toker

YAZI İŞLERİ
VE MÜESSESE MÜDÜRÜ
Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erol, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T, Kemal — İKTİSAT: Mehmet Tuğrul — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tuli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — TİYATRO: Naciye Fevzi, Lütfi Ay

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK KLİŞESİ
Hüner Klişe - İstanbul

KAPAK BASKISI
Rüzgarlı Matbaa

FOTOĞRAF
T.H.A.
Erdoğan çiftte

KLİŞE
Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(13 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(3S nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50,00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 30 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir

DİZİLDİĞİ YER
ftüagarh Matbaa

BASILDIĞI YER
Hürriyet Matbaası

BASILDIĞI TARİH
27.10.1965

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE DERGiSİ
RÜZGÂRLI SOK. No: 16
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Bağımsız bir teşekkül olan TRT geçen hafta, AKİS'e ait ilan spotlarını yayınlamaktan kaçındı. Eski devirleri pek hatırlatır bir tarzda yapılan bu geri çevirme, AKİS yassı ailesi içinde tebessümle karşılandı. Bu dergi, çıktığı gündeaberi zaman zaman bu gibi olaylarla karşılaşmıştır. Şimdi pek çok zihinde, "Acaba AKİS'in, yayınlanmak üzere Radyoya verdiği ilân spotlarının mahiyeti neydi?" seklinde bir soru uyanabilir. Onun için TRT'ye gönderdiğimiz spotları aynen, buraya aktarıyorum:

"Bir iktidar meşruluğunu nasıl kaybeder, memleket ihtilâle nasıl sürüklenir? 'İsmet Paşayla 10 Yıl» tefti kasının 1957-60 devresi bu haftaki AKİS'te başlıyor", "Herkes bir yazıyla meşgul: «İsmet Paşayla 10 Yıl', Metin Toker AKİSte, 1957-60'da Türkiye nin 27 Mayısa nasıl götürüldüğünü anlatmağa başlıyor", "AKİS elden ele dolaşacak. Bu haftaki AKİS'te Metin Teker, Türkiyenin 27 Mayısa nasıl götürüldüğünün hikâyesine başlıyor: «İsmet Paşayla 16 Yıl". *?İlk işiniz, bu haftaki AKİS'i almaktır. Metin Toker, İsmet Paşayla 1957-60 devresini ve memleketin 27 Mayısa nasıl götürüldüğünü anlatıyor.", "Türkiye 27 Mayısa nasıl götürüldü? Bir devir ve bütün insanları «İsmet Paşayla 10 Yıl' serisinin başlayacak ikinci Kısmında. AKİSİ bekleyiniz"

Sadece birkaç tanesini yukarıya sıraladığım bu ilan spotları, "ilgililer" le temastan sonra TRT yetkililerince, Tedbirler Kanununa göre yayınlanmasında sakınca görülen "İsmet Paşayla 10 Yıl» seri yazısına ait spotlardır.

İlanların yayınlanmasında sakınca görüldüğü bize bildirildiği zaman, doğrusu hayret ettik. İktidarların değişmesi demokratik rejimde tabiidir ama, farklı muamele elbette ki yadırganır. Nitekim bizzat ben, TRT Hukuk Müşavirliğine telefonla müracaat ettim. Aldığım cevap şudur:

"— Hize spotlar ayaküstü gösterildi. Tetkik edelim ve bildirelim."

Bu tetkikin neticesi' tarafımıza hâlâ bildirilmiş değildir. Tedbirler Kanununu karıştırdık, Hukuk Müşavirimizle istişare ettik, fakat, TRT'ye gönderdiğimiz ilân metinlerinin Tedbirler Kanunu hükümlerine aykırı tarafını bulamadık.

Bu dergi, TRT'nin bağımszlığınınve bilhassa farklı muamelenin Devlet Radyosunun kapısından içeri sokulma masının yılmaz bir savunucusu olmuştur. Bunları, yeni İktidar henüz koltuğuna oturmadan yapılan bu haksızlığı TRT'nin iyiniyetinden emin olduğumuz yöneticilerine yüklemek kastıyla yazmıyorum Ama bir Allahın kulu çıkıp da neden meseleyi enine boyuna teftiş etmemiştir ve neden, TRT'nin orasına burasına çöreklenmiş bir takım kraldan çok kralcının davranışları kontrol altına alınmamıştır?

Ah, ne garip meseledir, İktidarları işte bu gibi hareketler felakete sürük.

Saygılarımızla

KURTUL ALTUĞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 12 Sayı 593 30 Ekim 1965 Cilt: XXXIV

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

1950 ile fark

(Kapaktaki İktidar)

Bu hafta Türkiyede, bir çok noktadan 1950'ye benzer bir şekilde AP iktidara geldi. Benzeyen noktaların başında, bir seçmen çokluğunun, AP'yi istemekten ziyade CHP'den kurtulmak için oy vermiş bulunması vardır. Memleketin iyiliği için dahi olsa, ta Kurtuluş Savaşından bu yana -Kurtuluş Savaşı dahil- milletten daima bir şeyler istemiş olan bu partiden kurtulmak, Türkiyede bir seçmen çokluğunun hep hedefi olmuştur. Bu işin tehlikesizce yapılabileceğine inanılan, birbirinden aralıklı üç seçimde de hava o yönde tecelli etmiştir. 1930'un Serbest Fırkası, 1950'nin Demokrat Partisi ve 1965'in Adalet Partisi bu tepkinin rağbet kazandırdığı teşekküllerdir.

Süleyman Demirel
Gelen ağam..

Benzeyen başka bir nokta, aynı zümrelerin 1950 hareketinin de, 1965 hareketinin de arkasında bulunmasıdır. Bu zümrelerin belkemiği hacı - hoca takımı ve büyük iş çevreleridir.

Bir üçüncü nokta, tıpkı 1950'de olduğu gibi 1965'te de siyaset âlemi için yeni bir ismin memleketin en kudretli makamına oturtulmasıdır. İsim yeni olduğundan, Menderesin etrafında nasıl bir efsane yaratılmışsa. aynı gayret Demirel için de gösterilmektedir.

Başka bir benzerlik, iktidar değişikliğine bir bayram, bir ferahlık, müstebit bir idareden -Zavallı, 1965'in "Müstebit CHP"si...- halâs havası verilmesidir. Mecliste AP çoğunluğunun, 1950 Meclisindeki DP çoğunluğununkine benzer bir coşkunluğu vardır. Buna mukabil başlıca yetkili, Demirel, 1950 Menderesi gibi ihtiyatlı ve dikkatlidir. Henüz başka kuvvetlerin varlığını bilmektedir ve başına konmuş o. lan devlet kuşunu ürkütmemek taraflısıdır.

Adnan Menderes
..giden paşam

En önemli görev

"Bir gün askerî bir hareketle feshedilen San Meclislerin müzakere zabıtlarını okursa, Millet Meclisinin yeni Başkanı Ferruh Bozbeyli orada çalışmaları Baş. kanlık Divanının şirazesinden çıkardığını görecektir. Taraflı, taraflı da değil, partisinin emrinde bir Başkanlık Divanı, Sahibinin Sesi olarak faaliyette bulunmuş ve Meclisin hemen her celsesini bir muharebe sahasına çevirmiştir. Koraltanlar, Erozanlar, Kirazoğlulular fenalığı sadece kendilerine yapmamışlardır.

O Mecliste Muhalefet şiddetli hareket etmiştir. Doğru. Muhalefet bu Mecliste de şiddetli hareket edecektir. Bunun aksini hiç hayal etmemek lâzımdır. Hele TİP'in muhalefeti CHP'ninkinden de fazla olacaktır ve TİP-Tiler çokluk partisinin çok mensubunun sinirine de dokunacaktır. Onlara karşı AP'nin şiddetli allerjisi olacaktır. Akıllı bir Başkan, bunun neticesi Meclisin iki kampa ayrılmasını önleyebilir. Zaten önleyemezse, parlamenter rejim itibarından inanılmaz ölçülerde kaybedecektir ve bu tehlikeler doğuracaktır.

Başkan Bozbeyli, giden Meclisin son zamanlarına kadar, her partiden politikacıda iyi ümitler vermiştir. Daha Başkanlık seçiminin ikinci turunda kendisinin Ana Muhalefet Partisi tarafından desteklenmesi de bundandır, Bozbeyli ancak gider ayak bazı şüpheler uyandırmış, hissi tesirler altında görünmüştür. Şimdi, ilk başlardaki gibi bir Ferruh Bozbeyli rejimin yürütülmesinde başlıca rollerden birini oynamak istidadındadır.

Geçen Meclisin haysiyetinin korunmasında, Fuat Sirmenin bazen kendi partisinin ve partililerinin oklarını çeken davranışlarının payını yeni Başkan hatırından hiç çıkarmamalıdır.

Demirelin Hiç Söylemediği Lâf

Metin TOKER

Yabancı gazeteciler, A.P.nin iktidara gelmesinden bu yana, galip partinin Genel Başkanı Süleyman Demirde hep bir sual soruyorlar: "Ordunun durumu nedir?" Bu sual tabii, çeşitli dillerde çeşitli şekiller alıyor. "Seçimleri kazandıktan sonra Ordudan her hangi bir reaksiyon oldu mu?" diyorlar, "Seçim neticelerini 27 Mayısa karşı bir hareket olarak düşünmek mümkün müdür?" diyorlar, "Bir intikam devrinin açılması bahis konusu mudur?" diyorlar, "Orduyla münasebetleriniz nedir?" diyorlar.

Süleyman Demirel bunlara karşı gözlerini açıyor, "Orduyu siyasete sokmak günahtır" diyor, "Kim, milletin iradesini hakir ve küçük görürse, bunda değişiklik yapabileceğini düşünürse veya tevessül ederse, vatana, Anayasaya ve hâkimiyet bilakaydüşart milletindir düsturunu modern türk devletinin temeli yapan Atatürke karşı ihanet içinde olur" diyor, "Anayasa ve Hukuk Devletinde kanunların koyduğu hükümlerin dışında hükmeden, Parlâmentodan geçmemiş emirler ve nizamlar koyan perde arkası kuvvetler yoktur" diyor, "Türk Ordusu milletinin emrinde ve vatanının hizmetindedir. Ne türk milletini, ne de şanlı Ordusunu karşı karşıya getirmeye kimsenin gücü yetmeyecektir" diyor. Sonra, soruların sahiplerini tersliyor: "Bu sorularınız bana çok tuhaf görünüyor!"

Halbuki, bir yabancının ölçüleriyle, soruların tuhaf olan hiç bir tarafı yoktur. Asıl, Süleyman Demirelin, meydan nutuklarından aktarılmış yuvarlak ve beylik cevaplarının yabancı zihinlerdeki istifhamları yok ettiğini sanmak tuhaftır. Zira bundan sadece beş yıl önce bu memlekette bu Ordu harekete geçmiş ve oyla gelmiş bir iktidarı zorla devirmiştir. O tarihte Çankayada oturan efendi de "Millî İrade.. Milli İrade.." diye debelenmiş, fakat bu onun, bir tanka atılıp götürülmesini önlememiştir. Hafızalarında bu olduğu içindir ki yabancılar, kıratlı. Menderes ve Bayarzadeli, bir kısmı hâlâ 27 Mayıs Sanığı durumunda bulunan milletvekilli ve organları meşhur Tahkikat Komisyonunun raporunu C.H.P.'nin ve İnönünün suçluluğunun delili diye yayınlayan partinin Genel Başkanına o sualleri sormaktadırlar. Bundan beş yıl önce Ordu ile millet hiç de karşı karsıya gelmemişlerdir. Aksine, 1957'de D.P.'ye oy veren, hatta 27 Mayısın arefesinde Menderesi alkışlayan kütleler 27 Mayısı memnunlukla karşılamışlar ve onu bir kurtuluş olarak selâmlamışlardir.- Ordunun o tarihte, bir takım kışkırtmalar sonucu harekete geçtiği, sonraki A.P. Edebiyatının leit - motiveyidir. Ordu, bir görevi ifa için kışlasından çıkmış, o görevi ifa ettikten sonra kışlasına çekilmiştir. 1961 seçimlerinden sonra Ordunun komutanları ve partilerin liderleri arasında imzalanan protokol ise, pek âlâ, parlâmentodan geçmemiş emirler ve nizamlar koyan perde arkası kuvvetlerin bulunduğunun delilidir.

Süleyman Demirel niçin, Türkiyede Ordunun ancak meşruiyetini kaybeden iktidarların karşısına dikildiğini ve bunun onun görevi olduğunu söylemez? Süleyman Demirel, bunu bütün seçim kampanyası boyunca bir tek defa ifade etmemiştir. Süleyman Demirel D.P. iktidarının 27 Mayıs 1961'da tamamile gayrımeşru bale düştüğünü, Büyük Millet Meclisinin yetkilerini, üstelik kaza yetkileriyle birlikte Menderesin emrindeki 15 kişilik bir sivil cuntaya devretmekle Anayasayı çiğnediğini ve Anayasa dışına çıktığını kabul ediyor mu, etmiyor mu? Bunu açıkça bildirmediği süre, A.P.'nin Genel Başkanı yerli ve yabancı gazetecilerden gelecek bu tarz soruları hiç tuhaf bulmamalıdır. "Ordu milletin emrindedir", "Bizim kimseden icazet almaya ihtiyacımız yoktur", "Milletin seç» tiği kimselerin bu işi başarıp başaramayacaklarının takdirine, ayrıca lüzum yoktur" gibi lâflar çok caf - caflı lâflardır. Ama, 27 Mayısta devrilen iktidar Süleyman Demirel için de meşruluğunu kaybetmiş miydi, yoksa Süleyman Demirel başka türlü mü düşünmektedir?

Açık vaziyet almaktan kaçınmak, yuvarla!» lâfların arkasına sığınmak Süleyman Demireli bir tek gün o sual yağmurlarından kurtarmayacak, yüreklerdeki istifham sürüp gidecektir.

Demirel açık vaziyet almaya mecburdur, zira bu memlekette hiç kimse bir ihtilâl istememektedir. Bu memlekette hiç kimse bir ihtilâl istememektedir, bu memlekette hiç kimse bir ihtilâli hiç bir zaman istememiştir. Bugün muhalefete geçmiş olan cephenin, 1961 ile 1965'in o çok netameli dört yılı içinde bütün ihtilâl teşebbüslerine karşı nasıl savaşmış ve onları bertaraf etmiş, olduğu her halde hafızalardan silinmiş değildir. O teşebbüsleri besleyenler arasında, bugün Demirelin dizi dibinde oturanların birinci plânda oldukları, kuvvetli sandıklan sergüzeştçileri "Gözlerine balonca Kolağası Mustafa Kemali görür gibi oluyorum" diye bunların kışkırttıkları da kimsenin meçhulü değildir. Kışkırtma ile, boş tahrikle, yaratılan suni havayla Türkiyede başarılı ihtilâl olmaz. Süleyman Demirel, talihsiz selefinin, kurmak istediği rejimi kabul etmeyen gençleri gösterip "Bunlar mı ihtilâl yapacakmış? Kandırılmış bir avuç çocuk.." diye küçümsemekle düştüğü hatayı hiç unutmamalıdır. Menderesin rejimi meşruluğunu kaybetmemiş olsaydı, 27 Mayıs bir başka 22 Şubat olurdu.

Menderes de iktidara geldiği zaman iktidarına her hangi bir kimsenin itiraz ettiğini görmemiştir. Sonra neden bir gün. Menderes Orduyu karşısında bulmuştur? Süleyman Demirel, Anayasası açık Cumhuriyetin bir Başbakanı olarak, lâfı ağızında hiç gevelemeden "Çünkü, onun iktidarı meşruluk hudutlarının dışına çıkmıştı, o zaman Ordu görevini yaptı Benim yolum o değildir, o olmayacaktır" diyebilmelidir. Bunu dediği zaman, tuhaf bulduğu sorular mânasını kaybedecektir. Gözler, TUrkiyeye endişeyle bakmaktan vazgeçecektir,

O halde, Süleyman Demirel niçin konuşmaz?

Buna mukabil, aradan geçen senelerin her şeyi aynı bırakmamış olması tabiidir. 1950 DP'si şüphesiz hacı - hoca takımı ile büyük iş çevrelerinin desteğine sahipti. Ama o tarihte memurlar, subaylar, genç üniversite hocaları ve öğrencileri, ideal sahibi çok aydın da DP'nin gerçek kuvvetini teşkil etmekteydi. Bugün AP bundan hemen tamamile mahrumdur. Bunun sebebi, kısa zamanda "kelle başına oy" hesaplarına girişen DP'nin bu sınıflarla ilgisini kesmiş olmasıdır.

DP tecrübesi ortada bulunduğundan, AP'lilerin estirmeye çalıştıkları bayram havası da vatan sathını doldurmamaktadır. Aksine, ciddi çevrelerin yüreklerine bir ihtiyatlılık hakimdir ve bu kadar angaje olmuş bir AP'nin o bağlarından kurtulabilmesi zor gelmektedir.

Demirel, Menderesin yanında şimdilik sadece, bir tecrübe onun gözü önünde bulunduğundan dolayı avantajlıdır. Yoksa, Meclis sıralarında yirmi sene sessiz oturup siyaset hayatının küçük özelliklerini büyük dikkatle incelemiş olan Menderes binbuçuk yıllık politikacı Demirele nazaran "müktesebat sahibi" bulunuyordu.

Lehteki puvanlar

Demirel bu halita, AP'nin bazı ölçülü davranışları dolayısıyla, kendisine muhalif bilinen bazı gazetelerin ve çevrelerin dahi takdirini kazandı. Meclisteki AP'lilerin Başkanlık için Ferruh Bozbeyliyi tutmaları ve bu suretle ikinci turda CHP'nin desteğini sağlamalan iyi nottur. Yeni Başbakan Hükümetini de, allerji yaratmayan isimlerden kurma çabasında, kısmen başarı kazanmıştır. Demirel, verdiği demeçlerde, fazla edebiyat yapmakla beraber şımarık, ne oldum delisi bir ta. vır takınmamıştır. Aksine, bilhassa Muhalefet ile münasebetler konusunda ölçülü sözler söylemiştir ve tatbikatta Bayar - Menderes rejiminin iptidaîliklerine düşmemesi kuvvetle muhtemeldir.

Aleyhteki puvanlar

Ancak Demirel, sözleri arasında, kendisi için çok vahim ihtilât yapabilecek bir tefsirde bulunmuştur. 1965 seçimlerini bir referandum diye damgalamaya kalkışmıştır ki bu, ilerde, eski DP Büyükleri kendisine, seçimlerde yaptıkları yardımın faturasını uzattıklarında işini kolaylaştırmayacaktır. Referandum bu memlekette 27 Mayıs Anayasası üzerinde yapılmıştır, Onun dışındaki seçimler artık, bu Anayasa çerçevesinde iş görecek İktidarları getirip götürecektir, O kadar., Türkiye yönünü 196S'de tayin etmemiştir. 1965'te, Anayasanın gösterdiği yöne uygun hareket etmekle mükellef, ama bazı fikirler söylemiş ve yol teklif etmiş olan bir iktidar oy çokluğu sağlamıştır. Şimdi, bu oy çokluğuyla neyi yapıp neyi yapamayacağı belli olacaktır.

AP'yi, aslında, "şeklî davranış"larından ziyade -Demirelin onları frenleyebileceği görülüyor, "fikrî davranış"lan damgalayacaktır. İş çevrelerinin Tasarruf Bonosu konusunda uzattıkları fatura, AP'ye bin dereden su aramak zahmetini Verecek bir başlangıçtır.

A. P.

Sağdan geri

Bundan bir süre önce, seçimleri kazanan AP Genel Başkanı Süleyman Demirelin ağızından, Tasarruf Bono. ları konusunda, seçimlerde söylediğiyle hiç ilgisi bulunmayan bir söz duyanlar daha doğrusu, gazetelerinde okuyanlar- birbirlerinin yüzüne bakmaktan kendilerini alamadılar. Demirel şimdi, Tasarruf Bonolarının kaldırılmasının güçlüklerinden bahsediyor, bazı derelerden su getiriyor, her halde bunun, hemen gerçekleşecek bir husus sayılmaması gerektiğini bildiriyordu.

Aslında AP şu anda, Tasarruf Bonolarım kaldırmamak kararım vermiştir ve Tasarruf Bonoları Sistemi kesinlikle yürürlükte bırakılacaklar. Buna mukabil AP'de varılan başka karar üç meselenin acele kanunlaştırılmasıdır: AP milletvekillerinden bir kısmının da dertli olduğu bazı suçlan içine alacak af, Servet Beyannamesinin kaldırılması ve vergilerin açıklanması prensibine son verilmesi.

Bunların son ikisi, zengin iş çevrelerinin kesin arzusudur. Tasarruf Bonolarına gelince, onlardan bu çevrelerin bir şikâyetinin bulunmaması, hattâ aksine o çevrelerin, bu bonoların yükünü geniş tabakaların çekmesinden sağladıkları fayda, AP'yi daha baştan, seçimlerde verdiği vaadi inkar yoluna saptırmıştır.

Tasarruf Bonolarının kaldırılmaması arzusu, bu hafta bir defa daha, bir AKİS yazarına Özel Sektörün en yetkili temsilcisi olan Odalar Birliği Başkam Sırrı Enver Batur tarafından teyit edildi. "Mutlu Azınlık'ın bu menşubu, iş çevrelerinin fikrini şöyle özetledi:

"— Yılda 650 milyon liranın üstünde olan bir gelirden bir anda feragat edilemez!"

Batur, bu konuşmada, Tasarruf Bonolarının "daha uzun bir süre" kaldırılamayacağına inandığım da İfade

Sırrı Enver Batar
Özel teşebbüsün sesi

Patlıcanın hizmeti mi, efendinin hizmeti mi?

Süleyman Demirelin, Tasarruf. Bonoları konusunda, AP seçimleri vurduktan sonra söylediği sözleri okudunuz mu? AP seçimlere, geniş vatandaş kütlelerini, bilhassa geliri mahdut sınıfları çok rahatsız eden ve Kemal Kurdaşın icadı olan bu bonoların kesinlikle kaldırılacağı vaadiyle girmiştir. Zafer kazanıldıktan sonra Demirel "ancak bir çare bulunduğu takdirde'" Tasarruf Bonolarının "kaldırılabileceği"ni söylemektedir.

İktidardaki Demirelin bu sözlerini tefe başına değerlendirmemek lâzımdır. Demirdin demeci, bir başka demeçle aynı yöndedir. Öteki demecin sahibi Odalar Birliği Başkanı Sırrı Enver Baturdur. Özel Sektörün ta resmi temsilcisi, "liberal görüşe sahip bîr hükümet"in işbaşına gelmiş olmasından dolayı memnuniyetini ifade etmiş, özel sektörün yeni iktidardan isteklerini sıralamış. Servet Beyannamesinin ve vergilerin açıklanması prensibinin aleyhinde bulunmuş, fakat Tasarruf Bonolarını tutmuştur. O böyle yapınca, aslında geniş halk kütlelerinin değil, özel grup menfaatlerinin savunucusu olan AP Tasarruf Bonoları konusunda derhal cıvımıştır.

Neden?

Bunda şaşılacak hiç bir şey yoktur. Tasarruf Bonoları, eğer bir vergi gibi telakki edilecek olursa zenginінden ve fakirinden aynı nisbette alınan bir vergidir. Sırrı Enver Batur da yüzde 3 nisbetinde Tasarruf Bonosu bedeli ödemektedir, ayda 30u lira maaşı olan memur veya işçi de.. Eğer Tasarruf Bonosu kalkacak olsa. Hükümet mutlaka onun gelirini başka yerden sağlayacaktır. Bu ise, nisbefci zenginlikle artan bir sistem dahilinde olacaktır. Ayda 300 lira maaşı olan memur veya işçi belki o zaman maaşının yüzde l'ini vermek zorunda kalacaktır ama, büyük kazançların sahipleri mutlaka yüzde 3'ün üstünde ödeme yapacaklardır. , Vergi adaleti budur. Sosyal adalet bunu gerektirmektedir .Böyle olduğu içindir ki Odalar Birliği Tasarruf Bonolarının kalkmasını istememektedir ve görülecektir, AP bunları kaldırmayacaktır; buna mukabil Odalar Birliği, dürüst her hangi bir kimsenin umurunda dahi olmayan Servet Beyannameleriyle vergilerin açıklanması prensibini istememektedir ve görülecektir. AP bunların kaldırılması için harekete geçecektir.

İşte, kütle avlamakta mahir, fa. kat onu bir defa avladıktan sonra asıl bağlantıya sahip bölündüğü "mutlu azınhk"ın derhal hizmetine giren AP gerçek hüviyetini göstermeye başlamaktadır. Bunu başka gösterilerin takip edeceğinden hiç kimse zerrece 'şüphe etmemelidir. Bekleyen, daha çok şey görecektir.

Ama, ne yaparsınız ki kendi düşenin, ağlamak hakkı değildir

etti ve şöyle dedi:

"— Devletin kefaleti altında bulunan bu bonoların değerlendirilmesi lâzımdır. Halbuki bunlar piyasada, üçte bir fiyata satılmaktadır. Ben bu durumda, Bütçede karşılığı bulununcaya kadar bunların kaldırılacağına kani değilim.'

Bu arzunun doğrudan doğruya Süleyman Demirele aksettirilmesidir ki AP'nin açık vaadinden geri dönülmesine yol açmıştır. AP'nin Seçim Beyan namesinde ise, Tasarruf Bonoları konusunda hiç bir ihtirazî kayıt bulunmaksızın, bunların kaldırılacağı millete acık şekilde vaad edilmiştir.

Ama emir yüksek yerden gelince, AP Genel Başkanı bir dönüş yapmaktan geri kalmamıştır. Nitekim, şimdi Demirele yakın çevrelerden ifade edil----ğine göre. Hükümetin Programında Tasarruf Bonolarının kaldırılması işinin çıkmaz ayın son Çarşambasına bırakıldığını imâ edecek bir formül bulunacak ve bunlar kalkacak diye AP'ye oy verenler bu formülle nefislerini kö'rleteceklerdir.

Nitekim, bu haftanın başında Maliye Bakanı İhsan Gürsan bu formülü bir AKİS mensubuna şöyle ifade etti:

"— Tasarruf Bonolarının kaldırılıp kaldırılmaması bir hesap meselesidir. Daha doğrusu, bir malt imkân meselesidir."

AKİS muhabirinin:

"— Peki bu. Seçim Beyannamesi yazılırken böyle değil iniydi?" sorusu Maliye Bakam tarafından cevapsız bırakılmıştır.

İkinci talep

Özel Sektörün başlıca temsilcisi, Sırrı Enver Batur, bu zümrenin direktiflerini ilgililere ulaştırmak için derhal koşup Ankaraya gelmiştir ve şu anda bazı ilgi çekici temaslar yapmaktadır. Sırrı Enver Batur, seçimlerden sonra Süleyman Demirele "en candan tebrikler"ini telgrafla sunmuştur. Özel Sektör şimdi, Süleyman Demirelden, 18 Kasımda yapılması gereken "İlgili Bakanlar ve özel Sekör Toplantısı"nın daha sonraki bir tarihe bırakılmasını isteyecektir. Zira, Özel Sektör, o tarihe kadar yeni hükümetin .işleri derleyip toplayamayacağını, yani "nurlu ufuklar"ı plânlayanı ayacağını düşünmektedir. Bu "nurlu ufuklar"dan tabii en büyük hisseyi almak, bilhassa İstanbulun çok zengin iş çevrelerinin hed afidir.

Ancak, umumî efkârın yanında AP içindeki Süleyman Demirel muhalifleri de, Demirelin bu tehlikeli alâkalarını kendisine karşı bir hücum vesilesi yapmak için hazırlanmaktadırlar. AP'yi "Tüccar Klübü" ve Demireli "Büyük İş çevrelerinin adamı" diye suçlayan Gökhan Evliyaoğlunun, AP içindeyken Saadettin Bilgiç takımında oynamakta olduğu henüz unutulmamaktadır. Tasarruf Bonoları ilk hücum borusu yerine geçecektir.

Hükümet

Yeni bir rolde

Demirel için seçimler kazanıldıktan sonraki en büyük problem şu oldu : Üzerinde Damoklesin kılıcı sallanmıyan, dikensiz, rahat bir koltuğa kazasız belâsız oturabilmek!.. Elbette ki bunun için izlenecek politika ve benimsenecek üslûp, seçim kazanmak için kullanılana benzemiyecekti. Hattâ bu amaca ulaşmak için yapılacak dönüşün yüzseksen derecelik bir ölçüyü dahi bulması gerekiyordu. Çok politikacı için şahsiyet bakımından, prestij bakımından mümkün olmıyan bu manevra, su gibi şekilsiz, her kabı doldurabilen Demirci için çok basitti. 10 Ekim 1965'e kadar, seçim kazanabilmek için 27 Mayıs düşmanlığının her türlüsünden yararlanan, Demirkırat ticareti yapan Demirel, bu özellikleri sayesinde 11 Ekim 1965 gününden itibaren bambaşka bir şahıs hüviyetine bürünebildi. Ne kadar süreceği belli olmıyan bu yeni politikanın ilk belirtisi çok kimsenin meçhulü olan bir olaydır.

AP seçimleri kazandıktan sonra kendini "Çankayaya dönüş" rüyalarına iyice kaptıran Celâl Bayar, bugüne kadar dolaylı yollarla temas kurduğu Demirelle karşı karşıya görüşmenin samanının geldiğine hükmetti. Demirel yaz aylarında İstanbula gittiğinde kendisine Bayarla temas etmesi telkini yapılmış, fakat Demirel "zile"den sadece Nilüfer Gürsoyla konuşmayı kâfi görmüştü. Bayat, etrafındaki haberci-

lere bu arzusunu bildirdi ve gayet yüksekten bir eda ile:

"— Eeee, Umum Müdürümüz ne yapıyor bakalım?" dedi.

Bu arzu süratle Demirele ulaştırıldı. Fakat Bayarın isteğini iletenler, Demirelden şu cevabı aldılar:

"— Benim onunla görüşecek bir şeyim yok! Ne diye konuşayım?"

Demirelin kafasında dolaşan düşünceleri o gün bilmeyenler -bu düşünceler daha sonra açığa çıkmıştır-, çok şaştıkları bu cevabı Bayara naklettiler. Sabık ve sakıt Cumhurbaşkanı "Sevgili Umum Müdürü"nün bu davranışına inanamadı: Bunda mutlaka bir yanlışlık olacaktı!.

Görüşme isteği bundan sonra birkaç defa tekrarlandı. Fakat cevap değişmiyordu.Celâl Bayar halen, maruz kaldığı ve saygısızlık telâkki ettiği bu terslenmenin tesirinden' kurtulamamıştır. İstanbulun Anadolu yakasındaki evinde saatler saati şunu düşünmektedir: "Acaba bize, köprüyü geçinceye kadar mı dayı dediler?.."

Başgil de zılgıt yiyor

Terslenen ve umudları kursağında kalan "sivri şahsiyet" sadece Bayar olmadı. 1961'de Cumhurbaşkanlığı hevesi yüzünden yediği tokadın acısını bu defa çıkarmaya kararlı olan ve gözünü Meclis Başkanlığına diken Ali Fuat Başgil de silleyi yiyenler arasına girdi. Meclis Başkanlığı seçimi öncesinde Başgil, Meclis Başkanı olma niyetini yakınlarına açıkladı ve bu yönde yardım istedi. Başta Şadi Pehlivanoğlu olmak üzere, Başgilin AP'li müritleri derhal kolları sıvadılar ve kulise başladilar. Ancak gördüler ki, durum sandıkları gibi değildir, AP yüksek kademelerinde başka rüzgârlar esmektedir ve mutedil Ferruh Bozbeyli Başgile tercih edilmektedir. Başgilciler buna rağmen kulise devam edince, geçen hafta Cuma günü yapılan ilk Meclis oturumuna girmeden önce şu zılgıtla karşılaştılar: "Ses yok, gürültü yok, oturun oturduğunuz yerde!"

Aynı direktif, Başgilin kendisinden başka, Yüksel Menderes, Nilüfer Gürsoy gibi kritik isimlerle onlara tezahürat yapabilecek hüviyetteki müfritlere de tekrarlandı. Yemin töreninde ve Meclis Başkanı seçiminde AP'nin takındığı yumuşak tutum, bu defa öncekiler gibi anlamlı gösteriler olmaması, bu sıkı tedbirlerin sonucudur. Yoksa Osman Zeki Efeoğlu, Osman Yüksel, İhsan Ataöv gibi şahsiyetlerin uslu durması kendiliğinden mümkün olabilecek şey değildir. Fakat bu olağanüstü tedbirler, ordu locasında hiç kimse bulunmadığından -ki bu normal değildir- pek işe yaramadı. Sahiden de, Meclisin önemli toplantılarında askerî erkân kendisine ait locayı daima doldururken bu sefer, iki Bakanın yaverinden başka orada bir tek, ama bir tek kimse yoktu.

Amerikalılara da Menderesçllik et. meyeceğine dair teminat vermiş olan Demirelin bu yeni politikasının çok daha açık bir örneği, geçen hafta verdiği bir demeçtir. Demirel bu demecinde, "AP'nin 27 Mayısa karşı olamayacağını, Partisinin varlığını 27 Mayısa borçlu bulunduğunu", sanki bunu hep tekrarlarmış da kimseye anlatamazmış gibi bir eda ile söylemiştir. Tabii Demirel, 27 Mayıs için "o bir kazaydı, tanka çarpılmıştı" şeklinde sözler ettiğinin unutulduğu kanısındadır.

..ve mühür - Süleymanda

"Başbakan adayı Demirel, Cumartesi günü Gürsel tarafından Köşke davet edildi ve hükümeti kurmakla görevlendirildi, Demirel, çok kısa süren görüşmeden sonra Köşkten çıkarken gazetecilere, Salı günü kabine listesini Gürsele vereceğini, bu arada sıkı şekilde çalışacağını söyledi. O gün Demirelin üzerinde, büyük meseleleri halletmiş kimselere mahsus rahat ve güvenli bir-hal vardı. Sorulara yuvarlak cevaplar verdi. Bu arada huzurdan, refah devletinden ve kardeşlik havasından bahsetmeyi de İhmal etmedi. Tek parti hükümetinin tenkit edildiği kendisine hatırlatılınca da:

"— Biz referandumdan geliyoruz. Millet bunu kabul etti" diye bir cümle sarfetti.

Son günlerde çuvala saklanmaya çalışılan mızrağın dışarıda kalmış ucuna benzeyen bu söz,tehlikeli mânalar ta. sunaktadır. Demirelin bu sözle, De Gaulle'ün Fransada bir referandumdan sonra elde ettiği olağanüstü yetkileri mi, yoksa bu seçimin 1961 'de Anayasa için yapılan referanduma bir cevap olduğunu mu kastettiği anlaşılamadı. Demirelin o gün gazetecileri "Ne biçim soru soruyorsunuz?" diye paylaması, koltuğa yerleştikçe benim - siyeceği çehrenin küçük bir habercisi olarak kabul edildi.

Başbakan adayı, cebine koyduğu, hükümeti kurmakla ilgili yetki mektubu ile birlikte, aynı anlarda toplanan Meclis Grupuna koştu. Zarfı Grupa göstererek, meselenin en önemli tarafının halledildiğini ima etti ve bu arada sorumluluk nutukları parlattı.

Dumanlı düşünceler

Demirel, nüfus sayımına rastlıyan ertesi günü, Kavaklıdere Buğday sokaktaki apartmanında "düşünmek

Yüksel Menderes Mecliste oturuyor
"Adnan Beyin yetimi"

TÜRKİYENİN DRAMI

Bu Cadillac'ın sahibi de, önündeki dilenci de ayni partiye, AP'ye oy vermişlerdir.

le" geçirdi. Zaferin ıspartalı istihbarat Şefi Zekâi Komsuoğlu, Genel Başkanının yanından ayrılmıyarak, düşünmesine yardım etti. Demirel eskiden iki kardeşi ile paylaştığı bu üç katlı apartmanı şimdi sadece kendisi kullanmaktadır. Bitişiğinde inşa halinde ve üzerinde "A.Ş.S. Demirel inşaatıdır" levhası takılı -A.Ş.S., Ali, Şevket, Süleyman demektir- bir yeni apartman bulunan bu bahçe içindeki bina son günlerde semt sâkinlerinin dikkatlerinin merkezi haline gelmiştir. Demirel bu apartmanın en üst katını yatmak. ikinci katını misafirlerini ağırlamak, zemin katını ise yemek ve çalışma yeri olarak kullanmaktadır. Nitekim Pazar günü Demirel, vaktini zemin kat ta geçirdi. Bir ara gazetecileri içeri alarak sohbet etti. Çalışma yeri olarak kullanılan dairenin bakımsız ve itinasız bir hali vardı. Kapılar bozuk, duvarlar badanasızdı. Köşedeki kanarya kafesleri Ve gazete yığınlarıyla, sağa sola asılmış kırat ve Demirel resimleri manzarayı tamamlıyordu. Başbakan adayı son günlerde gazetelerde çıkan bütün vaadlerini gazetecilere yine tekrarladı. Bu arada:

"— AP geriye dönük değil, memleketi iyi günlere götürmek için çırpınan bir partidir. Temiz bir defter açalım ve bunun üzerinden gidelim. AP kurulalı beş yıl oldu, bunun aksini göstere, cek en ufat bir delil gösterebilir misiniz?" dedi.

Bunun üzerine bir gazeteci, Menderesin oğlunun ve Bayarın kızının Parlâmentoya getirilmesini hatırlattı. Kıp kırmızı kesilen Demirci, mücerret hak mefhumundan söz açarak konuyu geçiştirdi. Örtüsü eskimiş bir divanda oturan Demirel, hükümetin kurulmasından bahis geçtikçe "düşünüyorum" diyor, başka açıklama yapmıyordu. AKİS'çi sordu:

"— Burada mı düşünürsünüz?"

Başbakan adayı tehlikesiz bulduğu bu soruya sevinçle cevap verdi:

"— Burada düşünmeyi tercih ede. rim. Burada köy havası var! Bakın, bahçe var... Sonra, sigara dumanı... Size bununla ilgili bir hikâye anlatayım, İngilterede yeni bir parlâmento binası yapılacakmış. İngiliz mebusları da bizim gibi, seçim bölgelerinde dumanlı, loş kahvelere alışıklar. Parlâmento binası ise aydınlık, bol ışıklı. Demişler ki, 'yahu biz burada iyi düşünemiyoruz, bize şöyle, kahve gibi karanlık, dumanlı bir yer bulun!"

Bu hikâyeden sonra bir kahkaha atan Demirel bir sn durdu ve sonra ekledi:

"— Biz de dumanlı yerlerde daha iyi düşünüyoruz."

Biraz ondan, biraz bundan

Aslında o gün Demirel, işleri halletmiş görünmekle beraber, çok büyük meseleler halledilmemiş olarak ortadaydı. Meselâ, en büyük rakibi Bilgiç, tekrar başkaldıracağa benziyordu. Bilgiçin Küçükesattaki evi bir süredenberi sık sık kulis toplantılarına sahne olmaktaydı. Bu toplantılarda, Grup Yönetim Kurulu ve Hükümet listeleri hazırlanıyor, Parti içindeki iktidarı ele geçirmek için plânlar yapılıyordu.' Bilgiçin seçimlere kadar uslu durması ve hemen seçimden sonra harekete geçmesi sebepsiz değildir. Seçim öncesinde başkaldırırsa, kendisinin ve arkadaşlarının Parlâmentoya gelemiyeceğini gayet iyi bilen Saadettin Bilgiç, bu tehlikeyi geçiştirdikten sonra, şimdi tekrar hararetli bir kulise başlamıştır. Bilgiç için, Demirelin karşısına güçlü şekilde çıkmanın kongreden sonraki ilk fırsatı bu hükümetin kurulmasıdır. Kendisinin desteklediği adamlar Demirel tarafından reddedilir ve kabine dışında bırakılırsa, Grupta kuvvetli • bir ' muhalefet, hattâ hâkimiyet kurabileceğini tasarlıyan Bilgiç, oyununu akıllıca oynamaktadır. Hatırlanacağı gibi Bilgiç. AP'yi, Gümüşpala zamanında aynı taktikle ele geçirmiştir,..

Bina karşılık Demirel, hiç olmazsa iktadara ısınma devresinde rahat etmek, kabinesinde sivri isimler bulundurmamak ve hizmet edebilecek bir kadro meydana getirmek istemektedir. Bilgicin desteklediği kimseler ise bazı özel ihtisasları kadar müfritlikleri ile de tanınmış isimlerdir. Üstelik Demirel Bilgici kabineye almakta da tereddüt, etmektedir. Böylelikle, onun en büyük kusuru olan "Bilgiçin devlet adamlığı tecrübesi yok"' intibaını kendi eliyle ortadan kaldırmak istememektedir. Fakat Bilgici kabineye almaya mecbur kalırsa da, hiç olmazsa Başbakan yardımcısı yapmıyarak, Parti ve halk oyu önünde rakibinin özel bir önem kazanmasını engellemek niyetindedir. Demirelin, Başbakan Yardımcısı yapmamak için Bilgice söylediği bahane "kardeşim, sana canım kurban ama, Yardımcılık Plânlamaya bakacaktır. Hâlbuki sen iktisattan hoşlanmıyorsun"dur.

O gün Demirelin problemi sadece bu değildi. Çok çeşitli yönlerden gelen bin türlü baskı vardı. Bütün bunları dengelendirmesi ve üstelik, İstediği gibi bir hükümet kurabilmesi cambaz meharetını gerektiriyordu. Demirelin, isteklerini dengelendirmek torunda olduğu baskı çevreleri arasında, daima angaje olduğu iş muhiti, yabancı ülkelerdeki dostlar, kendilerine 1/3 Bakanlık kontenjanı istemeye karar vermiş olan Senato Grupu, Karadeniz, Ege, İç Anadolu, Doğu Anadolu gibi bölgesel gruplara ayrılarak, bölgeleri için Bakan kontenjanı isteyen milletvekilleri sayılabilir. Nitekim karadenizli milletvekillerinden Reşat Zaloğlu, Demirciden, Karadeniz bölgesinden üç Bakan almasını istediklerini sakınca görmeden açıklamıştır. Egelilerin bu bu yoldaki gayretleri de apaçık cereyan etmiştir.

Tabii bütün baskıların yanında, en önemlisi memleketin sağlam kuvvetlerinin şimşeklerinden korunabilmektir.

Demirel, Pazar günü durmadan bunları düşündü.

En uzun gün

pazartesi günü ise, düşünceler halindeki bu problemlerin içine daldı.

Aslında, akla karayı bağdaştırmaya ve herkesi memnun etmeye uğraşmıyan kararlı bir adam için bir AP hükümeti kurmak fazla zor değildir. Hattâ AP Tüzüğü bu işi çok kolaylaştırmaktadır. Buna göre Genel Başkan, Başbakan adayı ise, tek secicidir. Partinin yetkili organları ile sadece istişare etmesi ve sonra hükümetini açıklaması yeterlidir. Üstelik Tüzük, bu şekle Demirel tarafından konulmuştur. Yazdan kışa hazırlanan Demirel, daha Genel Başkan olmadan, Başbakan olduğunda rahat etmeyi düşünmüş ve bu tüzük değişikliğini istemiştir. Eski günlere bakılır ve AP Grupunda Bakanların oy çokluğu ile seçildiği ve bu yüzden büyük karışıklıklarla son derecede gayrimütecanis kabineler meydana geldiği hatırlanırsa bu, son derece rahatlık sağlayan bir usûldür.

Demirel önce, bu rahatlıktan yararlanmaya kararlı bir tavırla işe girişti. Sabahleyin Senato Grup Yönetim Kurulu ile görüştü. Senatörlere herhangi bir isim açıklamadan, işin prensiplerinden bahsetti. Hükümeti dört bölümde mütalea ediyordu: Yatırım Bakanlıkları, cari harcama yapan Bakanlıklar, sosyal meseleleri olan Bakanlıklar ve iktisadi devlet teşekkülleri ile ilgili Bakanlıklar.. Buralara tâyin edeceği adamları bu ölçüye göre ayıracak ve tâyin edecekti. Bundan başka, kurulacak kabinenin iç barışı sağlaması gerekiyordu. Demirelin bu prensiple neyi kastettiği, daha sonra, Mehmet Turgudu Enerjiden Bayındırlığa kaydırmak, yolsuzluk dâvası devam eden Settar İlkseli kabine dışı bırakmak niyeti ortaya çıkınca belli oldu.

Demirelin bir başka prensibi de "basına sempatik gelecek bir kadronun teşkili" idi. Başbakan adayı bunu şöyle açıkladı:

"— Öyle bir kabine kurmalıyız ki, toplam tirajları dört milyona varan, gazete ve dergilerin hiç olmazsa dörtte | üçü karşımızda olmasın.."

Tabii Demirelin yayında, bunu sağlatnak için daha başka oklar da vardı ve bunların bazıları altındandır.

Başka bir prensip, kabinede bütün mesleklerin temsili idi. Demirele göre

Demirel Çankayadan dönüyor
Evdeki hesap çarşıya uymayınca.,.

Açıktan bu Kadar ahmak olurlarsa...

Geçen hafta, bu dergide Metin Tokerin başyazısı çıktı: "Ak ana südü gibi helal oylar.''

Bir kaç gün sonra, bir AP organında, DP iktidarından AP İktidarına devredilmiş birinin şimdi aşağıda okuyacağınız ve "Selâmün Aleyküm!" başlığını taşıyan şu yazısı çıktı:

Metin Toker, seçim sonuçlarına pek fazla içerlemiş.. Akis dergisinde hop oturuyor, hop kalkıyor. Aman efendim neler söylüyor?.. Söylüyor değil, avaz avaz haykırıyor.. Herhalde o satırları yazarken, yüzü bile ortanın solu kadar kızarmıştır!

"Ak ana südü gibi helâl oylar,." haa!..

Pöh.. Oy da ne oluyormuş!

"Bütün demokrasilerde, oylar kadar, GÜÇLÜ KUVVETLER vardır. Müesseselerce temsil edilen BASKI GRUPLARI mevcuttur.." diyor..

Sayın İnönü'nün damadına burada biraz kendine gel, demek icabetmez mi?

Memleketin vatansever insanlarından mürekkep "müesseselerini" sen kalkar da nasıl "Baskı Grupları" diye adlandırabilirsin?. Ağzından çıkanı, kulağın duymaz mı?.. Kaleminden çizileni, gözün görmez mi?..

Ondan sonra tehdit.. Yine tehdit.. Mütemadiyen tehdit:

Meğer neler yapmazmış Pembe Köşkün bu içgüveysi?..

Hele bir servet beyannamesini, vergilerin açıklanması prensibini ortadan kaldırsınlar.. Hele Petrol Kanununu bugünkü halinde tutsunlar.. Hele bir toprak reformunu yapmasınlar.. Hele onların tuttuğu TABİİ POLİTİKA'dan sıyrılanlar.,. Ellerinden geleni yaparlarmış!.

Neymiş ellerinden gelen?.

Siyasi muhalefet Mecliste MEYDAN MUHAREBELERİ verecekmiş!..

Gençler, İnanmışlar, hiçbir protesto gösterisinden geri kalmıyacaklarmıs!.

Sendikalar greve ğideceklermiş!.

Daha daha?..

Bu delikanlı açık açık onu da söylüyor:

Bazan koparacağımız gürültü âfâkı tutacaktır..

Umumî efkârı hallaç pamuğu gibi atacağız., diyor..

Vay efendim vay..

Seçim daha dün yapıldı.. Henüz Adalet Partisi iktidarı bile devralmadı.. Fakat, Halk Partisinin düştüğü anlaşılır anlaşılmaz, intikam hevesi damat beyde. başladı, demek,.

Pekiii.. Hangi hallaç, hangi pamuğu atacak acaba? Dağarcığınızda pamuk kaldı mı?

Arkasından büyük bir lâf daha:

"— Türkiye'de ihtilâlin nasıl başladığını bilmek lâzımdır."

Hani tuhaf kaçmasa, Paşa Babasına, seni yiyip bitiren, biraz da bu damadın, diyeceğiz ama vereceği cevap malûm:

"— Bir yazısı, bir yazısına uymaz ki...".

Uymaz ama böyle lâfla" demokrasi düzenine uyar mı?.

Bu da bizim Acubey'in acayipliği, deyip gülmeli...

Bir insan, artık demagoji de değil, bu kadar ahmakça bir tefsiri gazete sütununda, yani açıktan yaparsa, kim bilir, kalaktan kalağa propagandada neler söylemez, değil mi? Şu, "Baskı Gruptan" konusundaki lâflar! Sadece o, ahmaklığın derecesini göstermiyor mu? "Baskı Grupu" diye bir tâbiri durmamış ki... Ancak onun baskısını duyduğunda, gemisinin şapa oturduğuna anlıyor.

Ah, ah! DP de bandan battı ve biz onun batışı günlerini yaşadık. Gene bu kalemler ona da, en masam ikazı böyle tehdit, intikamcılık diye gösterirler, oyla her şeyin yapılabileceğine ona inandırmaya çalışırlar, o istikamette teşviklerde bulunurlar, elbette ki kullanılacak hakları kullanılamazmış, kullanılmayacakmış sanırlardı. "Battal Gazi Ordusu", "Kara Cüppeliler", «Sınıfta döne done başı dönmüş bir avuç çocuk". "Ehlisalip Kuvvetleri" hep bu edebiyattan bugüne kalmış yadigârlardır. O İktidarın kulağına bunlar kurşun akıtmışlardır ve o İktidar bunların kurbanı olmuştur.

Yazıyı mahsustan aynen alıp koyduk. Herkes okusun ve bilhassa yeni İktidar, kendisi için en büyük tehlikenin ne olduğunu biraz serinkanlılıkla düşünsün diye..

"Dört avukatla beş doktorun bir araya getirilmesinden kurulan kabineler mem nuniyetsizlik yaratmakta" idi,

Senatörler, Demirelin bu izahatına, tiril tiril lâcivert elbiselerinin içinde heyecandan titriyerek parlak nutuklar atmakla cevap verdiler. Herbirinin gönlünde bir arslan yatıyor. Bakanlığa olan yeteneklerini ispatlamak için kendilerini parçalıyorlardı. Toplantıdan sonra bir senatör, toplantıda tam 53 prensibin ortaya atıldığını iftiharla açıkladı!

Anlaşmazlık açığa çıkıyor

Bu ana kadar Demirel için işler iyi gitmişti. Başbakan adayı keyifle puro tüttürüyordu. Fakat öğle üzeri Bilgiçle yaptığı görüşme herşeyi değiştirdi. Mecliste yapılan bu görüşmede Demirel Bilgice Millî Eğitim veya İçişleri Bakanlıklarım teklif etti ve ondan şu cevabı aldı:

"_ Kabul etmem!"

Demirel:

"— Hangisini emredersiniz?" diye üsteledi.

O zaman rakibi, kabine listesini işaret ederek şöyle dedi:

"— Bu terekküp tara ile kabul etmem!"

Gerçekten bu listede, Bilgiçin evindeki kulis toplantılarında hazırlanan ve elaltından Demirele bildirilen isimler yer almamıştı. Bilgiç, bu görüşmede kendisinin de bazı isimler teklif edeceğini, bunlar kabineye girerse her. hangi bir Bakanlıkta çalışabileceğini söyledi. Demirelle Bilgiç herhangi bir mutabakat sağlanmadan ayrıldılar. Kabadayı bir edayla ve salına salına koridora çıkan Bilgiç, gazetecilere, kabineye girmiyeceğini söyledi. Az sonra da kuliste, Demirelin tasarladığı kabine listesi olduğu söylenen isimler elal tından dağıtıldı. Bu, büyük öfke yarattı. AP koridorunda küfür ve ters sözler birbirini kovalıyordu. Bu üstede Cevad Önder, Talât Asal, Şükrü Akkan yoktu. Enerji Bakanlığına Mehmet Turgutun yerine, dışardan, milletvekili dahi olmayan, fakat ailece Demirelin bir ideal arkadaşı, Kemal Noyan konulmuş, Turgut Bayındırlığa kaydırılmıştı. Dışişleri Bakanı olarak İhsan Satori Çağlayangil gösteriliyordu. En büyük reaksiyonu bu yanıttı. Bir AP'li senatör, bu haberi:

"— Eh, Dışişleri Bakanlığının kâtibeleri tehlikeye girdi demektir" -üye karşıladı.

Bilgiç taraftarları ise liste hakkındaki fikirlerini kısaca şöyle ifade ediyorlardı:

"— Bu liste güven oyu alamaz!"

Bilgiç ekibinden Şükrü Akkan:

"— Biz de yaylacı oluruz" diyordu.

Öğleden sonra Grup Yönetim Kurulunda Demirel bu sinirliliği açıkça hissetti. Konuşmalar sertleşmeye başlamıştı. Turan Bilgin, yaptığı konuşmada:

"—Kurulacak olan bu hükümete Demirel Hükümeti denecek. Bunun günahı da, vebali de sizin olacak. Zaten istişarelerimizi şeklî plânda tutmakla, herşeyi kendi sorumluluğunuza almak istediğinizi gösterdiniz" dedi.

Demirel Grup Yönetim Kurulunda Menderes numaralarından birini Menderesçilik yapmamasını isteyen amerikalı dostlarının kulağı çınlasın- yaptı. Yönetim Kurulu üyelerinin konuşmaları bitince, çantasından bir blok. not çıkardı ve bundan önceki hükümetin kuruluşu sırasında ayni kimselerin ayni konuda yaptıkları konuşmaları okudu. Üyelerden bir kısmı kıpkırmızı kesildiler, çünkü bu notları okumakla, onlara "o zamanki konuşmanızı tekrarladınız" demiş oluyordu. Kızaranların ve bu tehditkâr hareketten ürkenlerin başında Kemal Bağcıoğlu geliyordu!

Aynı anlarda,koridorda Mehmet Turgut:

•"— Bana Nafia Bakanlığını teklif etti, kabul etmedim" diye konuşuyor, Sinirini gizlemiyordu.

Denmelin doğru çıban kehaneti

Demirel telaşlanmaya başlamıştı. Aylar öncesi bir yakınına söylediği "Seçimlerden değil de kabineyi kurmaktan korkuyorum" cümlesi doğru çıkmıştı.

Saat 17'ye doğru bir rica heyeti Bilgiçi yukarıya, Demirelin yanma getirdi. Fakat Bilgiç ısrar ediyordu. Bu anlarda, Bilgiç için boş tutulduğu ifade edilen İçişleri Bakanlığına Faruk Sükanın getirildiği duyuldu. Bunu AP'liler,

"— Zaten Faruk Sükan ikili oynuyordu" diye yorumladılar.

Bu arada en büyük heyecanı Aydın Yalçın çekiyordu. Çünkü Bilgiçin Başbakan Yardımcısı olması ihtimalinin ortadan kalkması, kendisinin Devlet Bakanlığını tehlikeye düşürmekteydi.

Bu hava içinde Genel Yönetim Kurulu toplandı. Toplantıda yapılan konulmaların çoğu artık, Demireli hedef alan kapalı hücumlardı. Talât Asal sert konuştu. Hiç olmazsa bu şekilde kurulacak bir hükümetin programına fazla vaad konulmaması gerektiğini söyledi. Asal konuşurken başka bir heyecanlı üyenin de konuşmaya başlaması havayı gerginleştirdi. Asal, kendisiyle aynı anda konuşan bu üyeye:

"— Beyfendi, lütfen dinleyin! Ben sizi dinledim. Eğer böyle olacaksa,- biz hükümet de kuramayız, iktidarı da yürütemeyiz" dedi.

Saat 20'ye doğru biten toplantıdan çıkan Bilgiç taraftarlarının suratları asıktı. Ağzı kulaklarında Faruk Sükan lle "istemezdim ama, böyle oldu" gibilerden bir tavır takınan Bilgehan Demirelin yanında kaldılar. Talât Asal, ayrılmadan önce son bir ümitle kapıdan kafasını uzattı ve:

"— Beyfendi, bana bir emriniz var mı?" diye sordu.

"— Hayır Talât bey, gidebilirsiniz" cevabını alınca da kös kös uzaklaştı.

Sanayi Bakanlığından Çalışmaya aktanlacağı ve yerine milyoner iş adamı Feyyaz Köksalın getirileceği yolundaki haberi duymuş olan Ali Naili Erdem asık suratla çıktı gitti. Mehmet Turgut ise sert bir eda ile, kapıda bakliyen Bakanlık arabasını gönderdi ve

C.H.P. için

T'ürkiye, yeni bir siyasi devreye girmiş bulunuyor. Memleketin kaderi bu devrede cereyan edecek hadiselerle sıkı sıkıya ilgili olacaktır. Bu hadiselerde en fazla iki siyasi teşekkülün rol oynayacağı hiç kimsenin meçhulü değildir. Bunlar, geniş AP ve' kudretli CHP'dir.

AP için iki yol vardır: Akıl Yolu ve Felâket Yolu, Şimdiye kadar, devlet adamı olarak hiç göz doldurmamasına rağmen politikada mahir bir oyuncu olduğu intibaını vermiş bu. liman Süleyman Demirelin meharetini devam ettirip ettirmemesi AP'nin yapacağı seçimin ölçüsü yerine geçecektir. Süleyman Demirel bütün kötü devleri, bu seçimleri vurabilmek için şişelerinden çıkarmıştır. Babalarının intikamı, en azından temize çıkması peşinde çocuklar AP Grupu içindedir. Restorasyon hevesindeki eskiler, AP'nin perde arkası kuvvetleridir. Vurguncu iş adamları, döktükleri parayı misliyle çıkarabilmek için yağma devrinin bir an önce açılmasını ve bütün tedhitlerin kaldırılmasını beklemektedirler. Yabancı Sermaye, Türkiyenin temel yatırımlarında kendisine hisse verilmesi için Hükümeti sıkıştırmakta geçilemeyecektir, Amerika, AP idaresindeki Türkiyenin yürütülmesinde bir söz sahibi olmayı, AP-'nin zafer kazan, ması için yapmış bulunduğu selametli yardımın tabii bir karşılığı sayacaktır,

Süleyman Demirel, bu devleri şişelerinden çıkardıktan sonra onları tekrar şişelerine sokacak kadar da mahir midir, yoksa ihtiyatsız bir kumar mı oynamıştır? Bunu anlamak için Türkiye, fazla beklemek zorunda kalmayacaktır. Demirelin ihtiyatsız bir kumar oynamış olmasının daha muhtemel bulunması, önümüzdeki devrede CHP'nin rolüne önem kazandıracaktır.

CHP şimdiye kadar hep, İnönünün şahsı veya İnönünün fikirleri etrafında birleşmiştir. Fakat içinde yaşadığımız günler, bu suni birleşmenin son günleridir. İnönü, büyük önem vererek gerçekleştirdiği Demokratik Türkiyeyi, bir de ihtilâl badiresinden sıyırarak, tekrar, iktidara oyla gelinen bir memleket haline getirmiştir. Mecliste bir çoğunluk İnönü karşısında birleşince İnönü emaneti devretmiş ve bir şey olmamıştır. Memlekette bir çoğunluk AP için birleşince AP iktidarı almış ve bir şey olmamıştır Biç kimsenin hayal etmemesi lâzımdır: 1961'de iki alternatif vardı ve bunların biri İnönülü İktidar, öteki parlâmentonun feshiydi. Ondan daha sonra, 22 Şubatta da. Aydemir Sergüzeştini yenen iradenin sadece İnönünün iradesi olduğunu görmezliğe gelmekte zerrece fayda yoktur. Türkiye, o maceranın ezil. mesini takiben düzlüğe çıkmıştır. Şimdi onu düzlükte yürütmek, artık ve bâlâ İnönünün ödevi sayılmamak gerekir. CHP'de veya memlekette, "Nasıl olsa İnönü var" diye, "İnönü CHP'yi bırakamaz, İnönü memleketi bırakamaz" diye her şeyi yapmak, sonra kırıkların tamirini gene ondan istemek devri, insanlar fâni olduğuna göre bir gün mutlaka kapanacaktı. Bunu, kaderin veya ecelin takdi-

Meclisten yürüyerek uzaklaştı.

Demirel, beraberinde Sükan ve Bilgehan olduğu halde, Meclisten Buğday sokaktaki evine gitti. Gazetecilere kabineyi "yarın" açıklıyacağını söyledi. Kapıda Bilgehan ve Sükanla vedalaştı ve onlardan, Bakan olmaları kesinleşen bazı isimlerle temas etmelerini istedi. Kendisi istirahat edecekti.

Bir süre telefonla konuşan Demirci, saat 10.30'da yattı. Düğüm ertesi gün çözülecekti.

Ancak işin gidisi, Demirelin daha önce söylediği gibi, kabineyi iki günde kuramıyacağını gösteriyordu.

Günlerden salı

Nitekim Salı sabahı Demirel ve ekibinin havası hiç de, kabinenin hemen açıklanacağını göstermiyordu. Oyunlarını Demirel üzerine oynıyan Ali Naili Erdem ile Faruk Sükan, sabah erken saatte Buğday sokaktaki eve gel diler ve gece yaptıkları başarısız temasları anlattılar.

Bilgiçin bu derece dayatması, Demireli ürkmeğe başlamıştı. Ancak, herkesin gözü önünde apaçık taviz vererek, dana başlangıçta yıpranmak da istemiyordu. Adamlarını, ısrar edip düğümü çözmeleri için tekrar yollara saldı. Ancak kapıda, hükümetin açıklanmasını bakliyen gazeteciler, Demirel ve arkadaşlarının gözünü korkutuyordu, Öyle ya, halkoyuna bildirilen ikinci gün geçmiş, üçüncü gün dolmuş, ortaya bir şey çıkmamıştı.

- Demirelin kıvrak zekâsı buna bir çare buldu: Arkadaşlarına evin arka kapısından çıkmalarını söyledi. İki Bakan, devam eden inşaatın arasından cambazlıklar yaparak, toz ve kum yığınlarının içinden geçerek, tahta iskelenin üzerinden atlıyarak, soluk soluğa, kendilerini sokağa attılar. Fakat hallerine gülen sakin tavırlı gazetecilerle karşılaşınca fena halde bozuldular. Baktılar ki çare yok, durumu açıkladılar: Kabine Çarşamba sabahından önce açıklanamıyacaktı!..

Öğleden sonra saat 15'te Sükan ile Erdem -cambaz biraderler. Meclise geldiler ve o sırada Meclis oturumunda bulunan Bilgiç ve Mehmet Turgutu çağırarak, eski teklifleri tekrarladılar. Turgut Enerji dışındaki Bakanlık t3kliflerinl, Bilgiç de İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıklarını reddetti. Bilgiç bu arada itirazlarını tekrarladı: Feyyaz Köksalların, Kemal Noyanların bu hükümette işi neydi? Bu bir müteahhitler kabinesi mi olacaktı? Birinci Koalisyon zamanında ufak bir dedikodu karşısında dahi ihtilâl korkusu ile paniğe kapılıp, çabucak çözülen, hemen istifadan bahsetmeye başlıyan Topal - oğlu Millî Savunma Bakanlığını nasıl becerecekti?

Bilgiçin konuşma tarzından, bu değişikliklerden başka, kendisine de Başbakan Yardımcılığının teklif edilmesini beklediği anlaşılıyordu. Bu sırada iktidar kulisinde hava sertleşmişti. AP milletvekilleri artık açıktan açığa küfürleri basıyorlardı. Dolaşan gayrıresmi kabine listesinde en çok tenkit edilen noktalardan biri de, tahsili ilkokuldan ibaret olan Ahmet Dallının Maliye Bakanlığıydı. Nekadar becerikli olursa olsun, bu zat, 1 Kasımda çalışmaları başlıyacak olan bütçeyi nasıl hazırlayacaktı?

Bu derginin baskıya verileceği sırada -Bilgiçle Demirel Başbakanlıkta nihai görüşmeyi yaparlarken., hârika çocuk Demirelin kabine kurma işi bu durumdaydı. Süratli, pratik ve cin zekâlı Demirel, her nedense, sakalla bıyık arasında sıkışmıştı. Bilgiçin İsteklerini kabul etse, mağlûp sayılacak.

Karar Saati

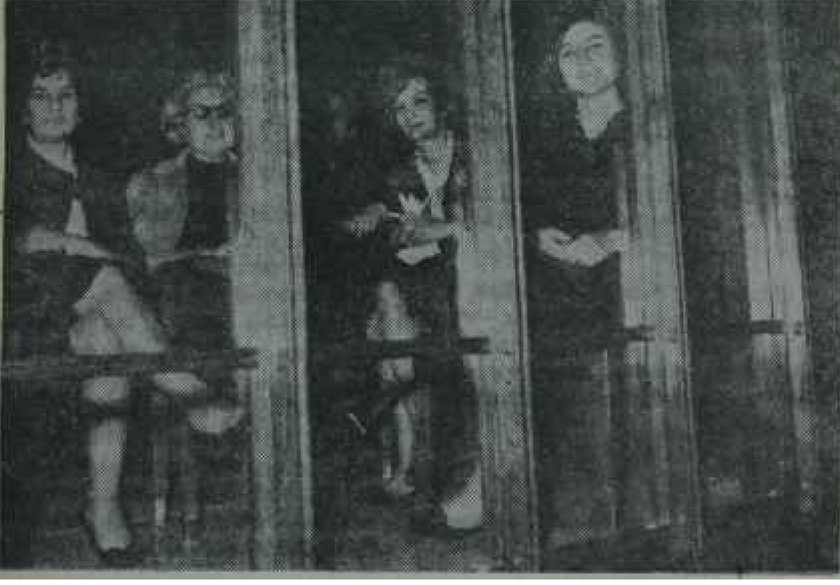
rine bırakmayıp kendi iradesine tâbi kılmak, İsmet İnönü gibi bir şahsiyetten beklenilmeyecek davranış de. ğildir. Anayasadaki, eski Cumhurbaşkanlarının Tabii Üye olarak Senatoya çekilmelerini derpiş eden madde, bir bakıma, böyle günler için konulmuştur.

CHP'de şimdi herkes, açılan çetin devre için birleşmelidir, CHP'de iki temayülün bulunduğu açıkça bilin' inektedir. Eski Menderes veya yeni Demirel tipinde bir demagog, tavizci, günlük, ve ucuz başarı peşinde bir liderin idaresinde CHP'nîn bir başka DP veya AP haline getirilmesi. Yahut da, CHP denilince hatıra gelen . her şeyi temsil eden bir parti olarak ilericiliğe ve reformculuğa devam et. inek. Birinci temayülün kuvvetli tem-, silcisi Kasım Gülektir. Öteki temayülü, umumiyetle CHP'nin bütün ileri gelenleri, şu veya bu derecede paylaşmaktadırlar.

Bir açık hakikat, ilk temayül galebe çaldığı takdirde CHP'nin, tıpkı ingilizlerin liberal partisi gibi, bir fonksiyonu kalmayacağından süratle ufalanıp kaybolacağıdır. Zira Kasım Güleğin veya Kasım Güleğin dindeki bir CHP'nin yapacağı her şeyi Demirel veya AP daha iyi yapabilecek tıynettedir. Bu konuda onlarla başa çıkabilmek kabil değildir, AP'nin silâhlarını kullanmaya kalkacak bir CHP daha baştan yo'da kalacaktır.

Böyle iki partinin, bir tahtırevanı oyununu oynamak için 1965 sonrası Türkiyesinde fazla zaman bulacaklarını sanmak da, biraz çok iyimserlik sayılabilir. İlerici ve reformcu bir CHP demokratik rejime samimiyetle bağlı kuvvetlerin ve zümrelerin gözünde sistemin başarı ihtimalinin teminatıdır. Bu teminattan mahrum kalacak bir Türkiyenin tek kanatla uçması kolay olmayacaktır. CHP rengini kaybederse onu CHP yapan ve ona kudret veren temel altından kayacak ve başka, fakat güven uyandırmayan yönlere kaçacaktır. O yönün güçlenmesi de, Türkiyede çeşitli maceralara örtü teşkil edecek bir bahane yerine geçecektir

Bir CHP Kurultayı bütün bunları anlayacak seviyede ve basirettedir. Nitekim şimdiye kadar Gülek Zihniyeti hiç bir zaman mağlûbiyete uğramaktan kurtulamamıştır. Ama o hallerde savaşı bizzat İnönü yürütmüş. j tür. Bugün, eğer CHP'nin aynı fikir birliği içindeki bütün lider tabakası, memleketin ve partinin kendisine muhtaç bulunduğuna ikna ederek birleştirici rolü oynamaya razı edecekleri bir saygı uyandıran simanın etrafında İnönünün rolünü sırtlarlarsa Kurultayda galip gelmeleri mümkündür. Ne savaşın çetin olacağını hatırdan çıkarmak lâzımdır, ama ne de cesaretin kırılması için bir sebep vardır. Memleketin anlamadığını bir CHP Kurultayının anlamayacağını sanmak, CHP'yi ve onun prensiplerini benimseyenleri havanda su dövüyor saymak demektir.. Ancak, tekrar etmeli, aynı yöndeki bütün başların istikbale ait şahsi hesapları bir tarafa itip partiseverliğin de üstünde, vatanseverlik duyguları içinde bir araya gelmeleri önümüzdeki günlerin mücadelesinin ilk şartıdır.

AP'li milletvekillerinin eşleri camekân arkasında
Temaşa var!

kabul etmese, bu acemilik devresinde Bilgiçin etrafında toplanan gayrımemnun grupu karşısına almış olacaktı. Eğer Menderesin ruhu yardım etmezse, bu düğüm başarıyla çözülemiyecekti.

Bu kabille kurma işi de göstermiştir ki, AP iktidarı fazlaca eğlenceli ve renkli geçmeğe mütemayildir.

C. H. P.

Halkın hizmetinde

"Haftanın başında Pazartesi günü CHP Genel Sekreteri Dr. Kemal Satır, kendisiyle görüşen bir AKİS muhabirine:

"— Prensiplerimize sadık ve prensiplerimizin savunucusu olarak politikamızı devam ettireceğiz. Partinin Genel Başkanı da, Genel Sekreteri de, yetkili organları da aynı prensipleri savunmaktadır'' dedi.

Sonra ekledi:

"— Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grup Başkan Vekilliklerine seçilen arkadaşlarımız, kendilerinden her bakımdan hizmet beklediğimiz arkadaşlardır. Yönetim Kurullarına seçilenler ilkelerimizin savunucusu, prensip sahibi kimselerdir. Seçimlerden önce hangi prensiplerin savunucusu olduysak, şimdi de Parlâmentoda aynı şeyleri savunacağız."

Bu sözler, CHP'nin seçim öncesi yurttaşlara. ilan ettiği Ortanın Solu Programından asla tâviz verilmeyeceğini apaçık göstermektedir. CHP Meclis ve Senato Gruplarının geçen haftanın sonunda toplanarak kendi aralarında yönetici kadrolarını tespit için yaptıkları seçimler de bunun delilidir.

Partililerin dikkatli gözleri, bu hafta Meclis çalışmalarında aktif rol oynayan yönetici kadronun seçimine çevrilmişti: Grup Başkan Vekilliklerine ve Yönetim Kurulu üyeliklerine ya Ortanın Solu Programının gerçek savunucusu kimseler getirilecekti, ya da seçimlerde uğranılan başarısızlığı bu slogana bağlayan, Tahsin Banguoğlu tipindeki kimseler... Yani, Meclis çalış malarını ya Partinin statükocu tutumunu sürdürmesini isteyenler, ya da Ortanın Solu Programının sadık savunucuları yöneteceklerdi.

Unutulan gerçek

Bu arada, seçimler sırasında karşı tarafın "el çabukluğu, marifet"cillğl dolayısıyla CHP'nin bütün çırpınmalarına rağmen anlatamadığı Ortanın Solunun nerede, ne zaman ve neden söylendiği, ne mâna ifade ettiği üzerinde durulmaya başlandı. Söz, bilindiği gibi **İsmet İnönünündür.** CHP **1006** seçimlerine Toprak Reformu, Petrol Kanunu, Sosyal Adalet, Sosyal Güvenlik, İşçi Hakları, Servet Beyannamesi ve vergilerin açıklanması gibi prensiplerle girmiştir. Bunların bir kısmı, büyük bir «reform programının parçasıdır. Bunların yanına Sovyetler Birliğiyle düzgün ve iyi münasebetler de katılınca AP derhal hücuma geçmiştir: CHP Komünisttir! Bizzat Süleyman Demirelin, Toprak Reformu Kanununun "komünistlik kokuğu"nu söyleyerek bu geniş kampanyaya malzeme sağladığı hatırlardadır. İsmet İnönü, bu tecavüz ve ithamlar karşısında ne düşündüğü kendisine gazeteciler tarafından sorulduğunda bunların hiç birinin komünistlik olmadığını, Türkiyenin bu reformlara muhtaç bulunduğunu, bunlar gerçekleşmeden devamlı bir huzurun sağlanamayacağım söylemiş, "Biz komünist değiliz, biz ortanının solunda bir partiyiz" demiş ve komünizme karşı gerçek barajın batıda bu partiler tarafından kurulduğunu anlatmıştır.

Ama AP seçim konusunda, tıpkı eski DP gibi daima CHP'den marifetli olduğundan bu Ortanın Solu, İsmet İnönünün beklediğinin tam aksi şekilde kullanılmış ve "Bak, adamın kendisi ortanın solunda olduğunu söylüyor. Bunlar solcudur, yani komünisttir" diye propaganda edilmiştir. Tabii propagandaya, Ortanın Solunun komünistlik olmadığım mükemmelen bilen, fakat bu prensiplerle menfaatleri zedelenenler iki elleriyle sarılmışlardır.

Kulağa Küpe

Eşek Hikâyesi

Türkiyenin hemen her tarafında, şimdi, şu hikâye anlatılıp durmaktadır:

Eşeğe vadide, su kıyısında rastlamışlar. İki gözü iki çeşme, ağlıyor.

"— Eşek, n'oldu sana?" diye sormuşlar.

Eşek başını kaldırmış, dağın zirvesini göstermiş.

"— Ah, ah!. Bizimki gene oraya çıktı. Bakın, görmüyor musunuz?" demiş.

"— Seninki de kim?" demişler.

Eşek zirveyi işaret etmiş:

"— O, işte! Kır at.."

"— Sana ne, kır at zirveye çıktıysa? Sen ne ağlıyorsun?"

Eşek daha acıktı hıçkırmaya başlamış:

"— Ben ağlamayayım da, kim ağlasın? O kır at var ya, o hep öyledir. Zirveye çıkar, orada doğru dürüst durmasını bilmediğinden, hop, aşağı yuvarlanır. Ondan sonra, onun leşini bana taşıtırlar.Şimdi tekrar tutturdu, yukarı çıktı. Leşini gene bana taşıtacaklar. Ah, ah, ah!. Ben ağlamayayım da, kim ağlasın?."

Tuhaftır, Ortanın Solu, ancak tozkoparan fırtına biraz dindiğinde daha sükûnetti düşünülmeye başlanabilmiştir.

Sağlam yol, taze kan

Geride bıraktığımız haftanın sonunda Perşembe sabahı bu hava içinde toplanan Meclis Grupunda ilk sözü Genel Başkan İsmet İnönü aldı ve kısa bir konuşma yaparak, seçimlere geçileceğini söyledi. İnönünün toplantıyı açmasından sonra önce Grup Başkan Vekilliği seçimlerine geçildi ve aday gösterilen Kayseri milletvekili Prof. Turhan Feyzioğlu ile Kocaeli milletvekili Prof. Nihat Erim büyük bir çoğunlukla Grup Başkan Vekilliklerine seçildiler.

Seçimden sonra bir konuşma yapan Turhan Feyzioğlu, çalışmalarda daima millî menfaatlerin gözetileceğini söyledi ve şöyle dedi:

"— Atatürkün gösterdiği yolda ve tarihî liderimizin idaresinde CHP yeni ve çetin, fakat iktidar kadar şerefli bir görev dönemine giriyor. Milletten ve halktan yana olacağız. Seviyeli ve vatansever, haklı dâvalarda azimli ve cesur bir muhalefetin örneklerini vereceğiz. Seçimlerden önce millete verdiğimiz sözler rehberimiz olacaktır. Tam bir tesanüt içince çalışarak, aziz milletimize hizmet yolunda başarıya ulaşacağız. Zaman, CHP'nin nasıl köklü ve zinde bir parti olduğunu gösterecektir."

Feyzioğlunun bu konuşmasından sonra Grup Yönetim Kurulu seçimlerine geçildi. Bazı milletvekilleri, Başkanlık Divanına verdikleri bir önergeyle, bazıları 3. İnönü Hükümetinde görev almış olan milletvekillerini Yönetim Kurulu üyeliklerine aday gösterdiler. Yapılan seçim sonunda, İstanbul milletvekili Coşkun Kırca, Bolu millet vekili Kemal Demir, Sivas milletvekili Orhan Kabibay, İstanbul milletvekili Reşit Ülker, Denizli milletvekili Hüdai Oral, Ankara milletvekili İlyas Seçkin, Muğla milletvekili Turan Şahin, Manisa milletvekili Muammer Erten ve Trabzon milletvekili Ahmet Şener Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.

Meclis Grupu yönetici kadrosuna seçilenler, Ortanın Solu Programına bağlı ve bu ilkenin savunucusu kimselerdir. Meselâ Üçüncü İnönü Hükümeti Bakanlarından Kemâl Demir, Hüdai Oral, Turan Şahin ve Muammer Erten, seçimlere katıldıkları illerin listelerinin ilk sıralarında yer almışlar ve seçim propaganda süresince Ortanın Solu Programım bütün ayrıntılarıyla seçmenlere anlatmaya çalışmışlardır. Geçen dört yıllık parlamenter çalışma devresinde gösterdikleri başarı inkâr edilemeyecek olan Coşkun Kırca, Reşit Ülker, İlyas Seçkin, Ahmet Şener ise parti ilkelerim gereği gibi savunabilecek ve Grupa bu yolda yön verebilecek üyelerdir. Orhan Kabibaya gelince o, CHP'ye girdikten sonraki calışmalarıyla Grupta yer alabilecek bir kimse olduğunu göstermiştir.

Genel Sekreter Dr. Satır, AKİS muhabirinin bu konudaki bir sorusuna şu cevabı verdi:

"— Yönetim Kuruluna seçilen arkadaşlarımız olgun ve tecrübelidirler. Vazifelerini haysiyetle yapmışlardır. Meclise kendi güçleriyle kazanarak gelmişlerdir. Faydalı çalışmaları olacaktır."

Grup Yönetim Kurulu üyesi, eski Tarım Bakanı Turan Şahin ise, AKİS'çinin, seçimlerin isabetli olup olmadığı yolundaki sorusunu şöyle cevaplandırdı:

"— Grup Yönetim Kurulu secimi, Partinin politikası bakımından son de-

CHP lideri İnönü Mecliste
Sel gider, kum kalır

rece isabetli olmuştur. Partinin temel ilkelerine ve Ortanın Solu Programına sahip çıkacak bir kadro seçilmiştir.»

Geride kalanlar

Görülmektedir ki, seçimi kaybetmenin yarattığı ümitsizlik ve endişe bulutları yavaş yavaş dağılmaya başlamıştır. Seçim sonrası şaşkınlığından süratle kurtulan CHP, derlenip toparlanma ve dâvalarına sahip olma çabası içindedir. Ancak, seçim şaşkınlığından kurtulamayan ve yenilgiyi kesin olarak Ortanın Solu Programına bağlayan bir kısım CHP'li gene, her vesile ile suçlu aramaktadırlar. "Ortanın Solu"na inanmayan veya bu programla şahsi menfaatleri haleldar olan bu CHP'liler herhalde, önümüzdeki günlerde, Partinin yönetimini ele geçirmek için teşebbüste bulunacaklardır. Bu teşebbüsün en müşahhas örneğini, Zonguldak milletvekili Kenan Esengin verdi. Geride bıraktığımız haftanın sonunda Meclis koridorlarında bir AKİS muhabiriyle konuşan Kenan Esengin, uzun uzun dert yandıktan sonra, yoklamalarda "Ortanın Solu"na inananların listelere alınmaları için gayret sarfeden Gençlik Kolları hakkındaki kanaatini açıkladı:

"— Ne biçim particiliktir but Kurultayda Gençlik ve Kadın Kollarının feshedilmesi için bir önerge vereceğim. Zannediyorum, benim bu teklifimi destekleyecek arkadaşlar da olacaktı?"

Esenginin bu müjdesi herhalde, "Ortanın Solu"na cephe alan CHP'lileri hayli sevindirecektir. Ancak, Ortanın Solunu bütün ayrıntılarına kadar benimseyen Gençlik Kollarının gürültüye pabuç bırakmayacağı ve Parti için. deki bu tip inançsızlarla mücadeleyi hızlandıracağı bilinmektedir.

"Ortanın Solu"na cephe alanlar, havayı pek bulandırmadan, Kurultayı beklemektedirler. Bunlara göre, Partiyi ele geçirmek için "Ortanın Solu" tek ve büyük bir kozdur. Ama o tarihe kadar hem Ortanın Solunun, hem de icraatıyla AP'nin bulunduğu Ortanın Sağının ne olduğunun daha iyi anlaşılması daha kuvvetli bir ihtimaldir.

Millet Meclisinin çalışmalara başlamasıyla birlikte merak edilen konu, CHP'nin muhalefette nasıl bir politika izleyeceğidir. Genel Sekreter Satır, haftanın başında Pazartesi günü, AKİS muhabirinin bu konudaki sorusuna şu cevabı verdi:

"— Muhalefetteki politikamız bir tahrik politikası olmayacaktır. Gerek Hükümette bulunduğumuz ve gerekse muhalefette olduğumuz zaman, bazı temel meseleler üzerinde durmuştuk. Meselâ, Toprak Reformu ve Petrol Kanunu gibi... Bu kanunların en uygun bir seklide tahakkukunu isteyecek ve takipçisi olacağız. Prensiplerimizden asla fedakârlık yapmayı düşünmüyoruz. CHP, memleketi, iktidarı tahrik ederek çatışmaya sokmayacak. Biz, sert bir mücadeleyi mümkün olduğu kadar istemeyiz.

AP, seçim öncesinde halka aşın vaadlerde bulunmuştur. İfadelerine göre, mucize yaratacaklardır. Temennimiz odur ki, memleket bir mucizeler memleketi olsun!.. Ancak biz, bu aşırı vaadlerin tahakkuku için iktidarı zorlayacağız. İktidarın, millî menfaatlerimize uymayan davranışlarına karşı çıkacağız. Milli menfaatlerimizi herşeyin üstünde tutacağız."

Kalkınma

"Az gelişmiş" politikacılar

Türkiyenin az gelişmiş ülkeler kategorisine dahil bulunduğu konusunda bugüne kadar çok mürekkep harcandı,çok söz edildi. Ancak, az gelişmiş ülkeler içinde, en çok "az gelişmiş" politikacıya sahip ülkenin Türkiye olduğu hususu belirtilmedi. Türkiye, gerçekten de, bir "az gelişmiş" politikacılar ülkesidir. Gittikçe artan ekonomik ve sosyal buhranın ana sebebi de, hemen hemen, budur. Burunlarının ucunu göremeyen politikacılarımız ve parti liderlerimiz sosyal ve ekonomik gelişmeyi elli yıl gerilerden izlemekte ısrar ederlerse, Türkiyenin kısa zamanda, "az gelişmiş" ülkeler kategorisinin en gerisine düşeceğinden şüphe edilmemelidir.

Yaşayan devlet adamlarımız içinde bu kalıbı kıran, bir çıkış noktası arayanlar da yok değildir. Fakat ne yazık ki, tavizci politika hayatı, bu devlet adamlarına çalışma sahası bırakmamakta, faydalı olma imkânı vermemektedir.

Bugün Türkiyede, dünya politikası, dünya ticareti, az gelişmiş ülkelerin ekonomik meseleleri gibi konularda kitaplar yazan, fikirler söyleyen asyalı ve afrikalı liderlerin mevcudiyetinden haberdar kaç politikacı, kaç parti lideri vardır? Bu ortam içinde meselâ bir İnönü, Türkiye için, "Anlaşılmaz Adam" olarak kalıp gitmektedir. O İnönü ki, Plânlama çalışmalarının başlangıcında, adını yıllarca "ciddi adam"a, "prensip sahibi adam"a çıkartmasını bilen bir parti lideri ile uğraşmak, sonunda Plân konusunda ilk yenilgiyi kabullenmek zorunda kalmıştır. 1965 yılı Türkiyesinde iktidar, politikadan, devlet adamlığından azıcık nasibi olan herkesin güleceği seçim sloganları ile ortaya çıkanlara teslim edilmiştir.

Mirasyedi savrukluğu

Meydan konuşmalarında "Allah vergisi şiir kabiliyetlerinin İnönü tarafından kıskanıldığını" söyleyen bir Bölükbaşı ve plânlı kalkınma yolunun, plâncıların "umacı" olduğunu söyleyen Alicanla geçirilen yıllar bitmiştir. Şimdiyse iktidar, az gelişmiş bir ülkede mirasyedi rahatlığı içinde "özel sektörü sevmenin fazilet demek olduğunu" söyleyenlerin, devleti hürriyetin karşısında görenlerin elindedir. Daha dün sömürgelikten çıkmış Afrika ülkeleri liderlerinin, siyah derili liderlerin "düşünce aklığı" kaç politikacımızda vardır?

Politikacılarımız, 1965 yılının problemlerle dolu Türkiyesinde "Ortanın Solu" ile uğraşmaktadırlar. Gelişemiyen, sermaye birikimi yapamıyan, halkına sefaletten kurtuluş için sağlam bir yol gösteremiyen bir ülkede "az gelişmiş" politikacılarımız, iktidara yaklaştıkları ilk günlerde, kemalist hareketin başarısını, "eşraf ve küçük burjuvazi ittifakı"na bağlayan ünlü siyaset plânlamacılarıyla -meselâ Rostow'la görüşmektedirler. Amerikalı Müşavir, az gelişmiş ülkelerde kalkınmanın özel sektör dışında aranmamasını iste inektedir.

Çeşitli az gelişmiş ülkeler, kalkınma konusunda bizden hızlıdırlar. Meselelerini bizden sağlam temellere oturtmaktadırlar. Asyalı ve afrikalı liderlerin söylediklerine ve yazdıklarına bakanlar, "Bandung Konferansından haberim yok" diyenlerin nasıl olup da Başbakanlığa getirildiğine şaşmaktadırlar. 1965 yılının sonunda gelinen yer artık bilinmelidir. Bu yer, Plâna rağmen plansızlıktır. Plânlama Teşkilâtı, genel kalkınma plânları yapan, uygulamayı değerlendiren bir teşkilât olmaktan çıkacak, bol mühendisli sektör plânlaması, projeler filân yapan bir hâle gelecektir. Bundan böyle dış ticaret oyunları, yabancı sermayeli şirketler, dış borçlar gibi, memleketin temel meselelerinde iktidarların hoşuna gitmeyen araştırmalar yapılmayacaktır. Bütün bunlar rahat, gelişmiş bir ülkede değil, dünyanın gelişemeyen ülkelerinden birinde, Türkiyede, ol. maktadır.

Günlerin getireceği

Fakat Türkiyenin, gün ışığına çıkarılması bazı çevrelerce karşılanmayan meseleleri artık kabuklarını yırtınıştır. Bu meseleler özetle şunlardır:

Geçen ikibuçuk yıllık süre içinde, Plânda öngörülen gelişme sağlanamamıştır. Plânlı devrenin başında sayılan 1,3 milyon olarak hesaplanan işsiz vatandaşların gene işsiz kalacakları anlaşılmaktadır. 1967'de 900 bine ineceği söylenen işsiz sayısı 1,4 milyonu bulacaktır. Bu rakam, 1972'de 800 bin yerine 1,3 milyon, 1977'de 700 bin yerine 1,2 milyon olacaktır. İşsizliği önleyecek çalışmalar, araştırmalar, üçüncü plân yılında henüz ciddi şekilde başlamamıştır.

Eğitimde ,öğretimde miktarca artış görülmesine rağmen, kalitece iyileşme mevcut değildir. Standartlarımız gitgide düşmektedir. Ekonominin canlanması için gerekli, vasıflı insan gücü yetişmemektedir. Mevcutlar da yurt dışına kaçmaktadırlar.Öğretmen öğrenci oranı kötüleşmekte, teknik öğretim ilgi görmemektedir. Çeşitli devre lerdeki nüfus sayımları ise, belli yas kategorilerindeki, özellikle genç yaşlardaki nüfus gruplarında okuma . yazma oranının gitgide düştüğünü göstermektedir.

Kalkınma çalışmaları ilk üç yılda ağır gitmiştir. 1963'de, çok iyi hava şartları neticesi yüzde 7,5'lik bir gelişme olmasaydı, üç yıllık gelişme hızı 5,9'dan bile az olacaktı. 1965'de gelişme hızı ise yüzde 4,6 olacaktır. "Az gelişmiş" 'politikacılarımıza göre ülkenin "mesut" sayılan düzeni bozulmasın diye toprak reformu hâlâ yapılmamış, göstermelik sulama çalışmaları, fiyat destekleme politikası geniş ekici kitlesine inmemiş, tarımdaki son iki yıllık gelişme hızı da sıfırda kalmıştır.

İmalât ve enerji sektörü gelişmesi yavaştır. Buralardaki gelişme yavaş olunca, gelecek yıllarda başka sektörlerin ihtiyaçları karşılanamıyacak, ekonomi topyekûn bir "dar boğaz"a girecektir.

Tarımda ekilebilen toprakların sınırına gelinmiş, toprak heder edilircesine aşındırılmış, geleneksel yapıdan, iptidai ekim tarzından kurtulamıyan top saklarımız toprak olmaktan çıkmıştır.

Yatırım mallan fiyatları devamlı yükselmekte, ihraç mallarımızın fiyatları ise düşmektedir. Biz hâlâ, bu duramdaki topraklarımızdan, babadan kalma usullerle elde ettiğimiz tarımsal maddeleri ihraç ederek, bunları almaya çalışmaktayız Bütün az gelişmiş Ülkeler gibi. dünya ticaretindeki bu fiyat oyunları yüzünden milyarlarca 'liralık zarar görmekteyiz. 1956-64 arasında bu oyun yüzünden 9 milyar lira

Ekrem Alican
Eskiler alayım,..

zararımız olmuştur,

Kim, kime yardım ediyor?

Plâncılar, dış borçlanmanın kurtuluş yolu olmadığım, bu mekanizmanın bu şartlar altında bizden yana işlemediğini açıklamışlardır. Plâncılar, "kendimize dönelim" demektedirler. Politikacılar ise, ülkenin geleceğinin, yardım adım yerdikleri dış borçlanmaya bağlı kalmasında ısrar etmektedirler.

Maliye Bakanlığının yaptığı hesaplara göre, 15 milyar -şimdilik 13 mil yar- borç için 5 milyar faiz ödemek zorundayız. Borcu aldığımız ülkeden yatırım malı, mamul mal almak, projelerimizi bunlara ihale etmek zorunda kaldığımız için, işlerimiz de yüzde 30 pahalıya mal olmaktadır. İyi denetlenmeyen yabancı sermaye Türkiyeyi "tatlı kâr ülkesi" haline getirmiştir. Bütün bu mekanizma, az gelişmiş bir ülkede, kalkınmanın ön şartı olan sermaye birikimini önlemekte, ileri ülkelere sermaye ihraç eden bir, az gelişmiş ülke olma traji - komiğinden kurtulamamak tayız. Bize yardım yapılması şöyle dursun, bu züğürt hâlimizle biz, gelişmiş bazı ülkelere yardım etmekteyiz Plâncılar, bunun için 1966'dan itibaren dış kaynaklar yerine iç kaynaklara yönelmeyi "mümkün ve zaruri" görmüş ve bunu, 1966 programına koymuşlardır.

Bu ülkede, dünyayı "gelişmişler" ile "gelişmemişler" diye iki ayrı parça olarak tutmak isteyenlerin gönül rahatlığı ile özel sektörcü kesilenler bugün, devletin başındadırlar. Oysa Plancılar devletin bundan sonra daha çok. görev yüklenmesini gerekli görmektedirler. 1966 programında kamu sektörü yatırımlarının özel sektör yatıranlarına oranla daha hızlı artmasına karar verilmiştir. Kalkınmayı sağla yacak temel projelerin, devlet eliyle yapılmazlarsa hayâlden öteye gitmeyeceği artık anlaşılmıştır.Özel sektör, kendi üzerine düşeni yapmamaktadır. Rasyonel işletmecilik, bilgili çalışma isteyen ve uzun sürede verimli olacak alanlara yatırsın yapmaktan kaçınmakta, enflâsyonist bir ekonomi içinde spekülatif yollardan kolay para kazanmak istemekte, 1950-60 arası günlerini özlemektedir.

Gelir dağılımını düzenlemek, parası, satın alma gücü az olan halkın maddî imkânlarını arttırmak sadece sosyal adalet yönünden değil, ülkedeki sanayiin' lüks mallar üreten uyduruk, özenti sanayi olmaktan çıkması, gerçek ihtiyaçlara cevap veren bir sanayi olması için de şart olmuştur. Oysa gerek tarım alanındaki ekicilerin, gerekse ücretli ve memur tabakasının maddî durumunda gelişme yoktur. Vasıtalı vergiler artmaktadır. 1960 Devriminden sonra, vergiler arasındaki oran bir ara vasıtasızlara yönelmişse de, durum şimdi gene değişmiş, dar gelirlilerin zaruri ihtiyaçlarına binen vasıtalı vergilerin oram gene yükselmeye başlamıştır. Vasıtalı vergiler gayrisafi milli hâsılanın yüzde 9.4'ü iken, vasıtasız vergilerin oranı yüzde 4,'6'yı aşmamak tadır. Yani, vasıtasız vergiler vasıtalı vergilerin yarısından azdır.

Gelir dağılımının düzenlenmesinde en etkili araç vergi politikası olduğu halde, bu alanda bir şey yapılmamaktadır.

' Taran ürünlerinde, halktan alınan vergilerle "fiyat destekleme politikası" yürütülmektedir. Küçük ekici, pazarla tarla arasında aracılık yapan "büyük ekici - tüccar" kılıklı birtakım kimselerin elinde olduğu için, mahsul zamanı gelmeden mahsulünü ucuz fiyatla bunlara kaptırmakta, krediler, desteklemeler bunlara yaramakta, fakirden alınan vergilerle, aslında zenginler desteklenmektedir. Ayrıca, vergi de vermeyen bu sektördeki büyük toprak sahipleri sanayie göre haksız bir avantaj kazandıklarından, tarım dışına sermaye yatırmamakta, aracılıktan başka işe yanaşmamaktadırlar.

Bütün bu meselelerin çözümlenmesi hâlinde iktidar kolayca elde edilemiyeceği için, "az gelişmiş" politikacılar çözüm yollarını araştırmamakta ve araştıranları da "umacı" diye tanıtmaktadırlar.

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi - No. 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın A: 17594) — 597

Balvit

KUVVET ve ENERJİ
BALI

(AKİS — 598)

İktidar ne yapacak? Muhalefet ne isteyecek? Bunların cevabı

«İktidar Adayları» kitabında.

Yazan:

İFFET ASLAN

GERÇEK YAYINLARI

14, Turgut Reis Caddesi Tandoğan, Ankara

Telg: GERÇEK — ANKARA   Tel: 13182

(AKİS — 604)

HERKES

OKUYOR

Tüli'den haberler

Kültürel dostluk berdevam

Türk - amerikan dostluğu politik alanda biraz geriledi. Kıbrıs buhranı sırasında Sam Amcaya gücenen kalpler hâlâ barışmadı, fakat şık ve güzel kadınlar kültürel münasebetleri desteklemekten geri kalmıyorlar. Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin geçirdiğimiz hafta Ankara Palas salonlarında verdiği çay çok kalabalıktı. Türkçeden çok ingilizce konuşan bir kalabalık, salonlar arasında dalgalanıyor, Dernek çalışmalarıyla pek de ilgisi bulunmayan şeyler konuşuluyordu. Arka salonda bir sergi açılmıştı. Derneğin faaliyetini gösteren butiklerin başında kol başkanları duruyor, yeni üyeleri kaydediyorlardı. Masaların başında duran kadınlar ise, büyük bir kararsızlık içinde, "türk-amerikan dostluğunu arkeolojik yoldan mı, yoksa yemek veya müzik çalışmalarına katılarak mı desteklesek?" diye düşünüyorlardı.

Eski Başkan Refia Çeliker, biraz asık bir suratla, ortalarda dolaşıyor, misafirlerle yeni Başkan Şaziye Kiper ilgileniyordu. Senato Başkanının eşi Cahide Aka, Valinin eşi Bayan Karay, Amerikan Sefiresi Bn. Hurt, Bn. Martin, Nevvare Yazıcı, Hale Zeytinoğlu, Bn. Kurdaş da çayda bulundular.

Bazı hanımlar, "Süleyman Demirelin eşi de var mı?" diye merak edip arandılar, fakat yoktu. Süleyman Demirel Amerikada yetişmiştir. Amerikan basını her fırsatta kendisinden bahsetmektedir ama, Nazmiye Demirel böyle toplantılara henüz ilgi göstermiyor. Bu toplantının yapıldığı tarihte protokoldeki yeri sadece AP Genel Başkanının eşi olduğu için, çayı tertipleyenler kendisini çagırmarmşıardı belki de...

Berberden Meclise

Meclisin açılışı önce berberlerde kutlandı. Yeni kadın milletvekilleri önce saçlarını tarattılar, sonra yemin ettiler. Melâhat Gedik ve Neriman Ağaoğlu yine eski yerlerinde oturuyorlardı. Neriman Ağaoğlu müthiş neşeliydi. Nilüfer Gürsoy saç rengini değiştirmiş, birkaç yaş daha gençleşmiş. CHP'nin kontenjan milletvekili Nermin Nefçi ise sımsıkı topuzuyla göze çarpıyordu.Türkân Seçkin anlaşılan berbere gitmeğe vakit bulamamış, saçları biraz dağınıktı. TİP milletvekili Benice Boran ise dümdüz saçları, boyasız yüzüyle dikkati çekiyordu. Sosyalizmden ötürü değil, o da vakit bulamamış. Sabah erkenden Anıt Kabili ziyaret, sonra Meclis çalışmaları derken, TİP'liler o gün yemek yemeğe-bile vakit bulamamışlar.

Açılış günü, dinleyici localarında da kadınlar çoğunluktaydı. Kordiplomatik locasında yabancıdan çok yerli vardı. Eski bir diplomat olan Settar İkselin eşi Selma İksel, Atina Başkonsolosu Melih Erçin ve eşi, Necdet Özmen, eski devrin Bakan eşlerinden

Ankara Palastaki Amerikan - **Türk Kadınları Derneğinin** çayı
Politik dostluk ölse de..

İhsan Çavuşoğlu, Recai Ergüderin eşi de bu locadaydılar. Milletvekili mazbatasını aldıktan sonra, millî bakiyenin cilvesine uğrayan 27 Mayısçılardan Numan Esin de dinleyici lodasındaydı. Dikkatle aşağısını inceliyor, "Meclise girmediğim iyi mi oldu, fena mı?" diye düşünüyordu, herhalde. Numan Esinin yakın arkadaşı Muzaffer Özdağın ayakları da yerden büsbütün kesilmişti sanki.

Kimileri sıcak sever

Son Kabinenin Bakanları artık tiyatroya gitmeye vakit bulabiliyorlar. Geçirdiğimiz hafta bir gece, Yeni Sahnede Çalışma Bakam İhsan Sabri Çağlayangil, yakın arkadaşı Neriman Ağaoğlu ile Alâeddin Erişin güzel eşi Birsen Eriş ile birlikte Vanya Dayıyı seyrediyordu. Çağlayangil tiyatro ve operasever bir politikacıdır. Operacılardan ve tiyatroculardan yakın arkadaşları vardır, Bursadaki Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosunun kuruluşuna büyük emek vermiştir, filan... Yalnız, yanılmıyorsak, o gece oyunu seyretmeye pek fırsat bulamadı. Yanındaki hanım arkadaşları durmadan sual soruyorlar, o da sualleri cevaplandırmaktan sahneye bakmaya vakit bulamıyordu. Mamafih, çok keyifliydi.

Gergedanlar

Ionesco'nun "Gergedanlar" adlı piyesi herhalde hatırlardadır? AP'nin sembolü kıratın şimdi de şahlanan bir resmi isteniyormuş. Fakat bazı çevreler, bazı AP'lileri gergedana benzetiyorlarmış. Muhsin Ertuğrulun hikâyesinden sonra İstanbul Belediyesinin bazı üyelerine de bu sıfat daha çok yakış. tırılıyormuş. Eh, teşbihte hata olmaz derler.

Farketmez

Leningradlı balerinler şerefine Tuğrada verilen kokteyle Devlet Tiyatrosundan Ayten Kaçmaz, Cüneyt Gökçer, Şeref Gürsoy, Sevda Aydan ve kocası da geldiler. Tiyatrocuların yanında bir de amerikalı vardı. Bu, bazı çevrelerin "Çirkin Amerikalı" dediği cinsten bir görevliydi. Mister Ruzy'nin bu toplantıya davetli mi, davetsiz mi geldiğini herkes çok merak etti. Cüneyt Gökçer ile Ayten Kaçmaz o gece Vanya Dayıyı oynamışlardı, ikisi de biraz yorgun görünüyordu. Ayten Kaçmaz, kahverengi beresi altodan sallanan saçlarıyla pek güzeldi.

Şerefe!

Geçirdiğimiz hafta Can-Can açıldı. İstanbul sosyetesi çok keyifli. Sebebini tahmin etmek de güç değil, fakat Can - Canın açılışı çok keyifli geçmedi. Yazı çok hızlı geçiren İstanbullular, henüz kış havasına girmediler. Sinema prömiyerleri, tiyatro prömiyerleri ve bir de klüpler olmasa, ortalarda görünecekleri yek. Klüpler çok canlı, oyun masaları da, masalar çevresinde konuşulan meseleler de çok enteresan. Ankaradaki dostlara telefonlar edilip, şerefe viskiler ısmarlanıyor. Kumaş sanayiinde tanınmış bir işadamı, Polo Klübündde şerefe viski içmekten ülserini bile unuttu.

Cezayir havası

Ticaret Bakanlığı eski görevlilerinden Turan Çakır -hani şu, Mehmet Bay dur hikâyesine adı karışan zat-, Ticaret Bakanlığı Müşaviri olarak, haftanın başlarında, eşiyle birlikte Cezayire gitti.

Gülegüle!

Matbaacılık konusunda hayli üne sahip, Ajans Türkün sahibi Necdet Evliyagil, Zürich, Roma ve Almanyada açılan matbaacılık fuarına katılmak üzere, bu hafta Perşembe günü Türkiyeden ayrılıyor. Bu yolculuk, Sevgi Evliyagil için çok farklı bir yolculuk olacak.Zira karı - koca- Evliyagiller, bugüne kadarki yolculuklarında hep beraber bulunmuşlardır. Oysa şimdi, Necdet Evliyagil yalnız gitmektedir.

Çifte kumrular

Türkiye Kredi Bankası Müdür Yardımcısı Orhan Girişmen ve eşi Güler Girişmen Ankara sokaklarında el ele dolaşıyorlar. Dostları, dokuz yıllık evlilikten sanıra bu muhabbete şaşıyorlar.

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Meclis açılırken

Gözlüklü, uzun boylu, ekose tayyörlü kadın ayağa kalktı, uzun bir masanın etrafında oturan üniversiteli kadınları selâmladıktan sonra:

"— Bugün, türk toplumunda kadın dâvasını muhtelif ve değişik yönleriyle ele alacağız" diye konuşmaya başladı.

Bir anlık bir sükûttan sonra devam etti:

"— Bunlar eğitim, öğrenim meselesi, sosyal meseleler, hukuki meseleler ve bunlara bağlı bulunan çeşitli meselelerdir. Amacımız, bunları birer rapor halinde kamuoyuna ve özellikle kadın milletvekillerimize sunmaktır. Eğer bunlardan bazılarını dâva olarak topluma aktarabilir, çarelerini gösterirsek, kadın milletvekillerimizin çabası ile, dört yıl içinde kadın dâvalarından bazılarını olumlu bir hal yoluna yöneltebiliriz."

Olay, geride bıraktığımız haftanın sonunda Ankarada, Washington Restoranda geçti. 22 Ekim Cuma günü, Türkiye Büyük Mîllet Meclisinde bir avuç kadın, erkek arkadaşlarıyla beraber, yemin ederken, Üniversiteli Kadınlar Ankara Şubesi üyeleri de aylık toplantılarını yapıyorlardı. Bu toplantıya bütün milletvekili ve senatör kadınlarımızı davet etmişlerdi ama, Meclisin aynı günde toplantıya çağrılmış olmasından ötürü, milletvekili ve senatörler bu toplantıya katılmayacaklardı. Yalnız İstanbul senatörü Mebrure Aksoley geç vakit bu imkânı buldu. Üyelerden eğitimci Lemis Akurgal ve Pervin Adataş, kadının eğitim ve öğrenim meselesini muhtelif yönleriyle ele aldılar. Lemis Akurgal, konuşmasına, 1960 sayımlarına göre Türkiyede 3 milyon kadının okur - yazar olduğunu, 9 milyon (kadının ise okuma - yazma bilmediğini belirterek haşladı. Kadın dâvalarının en can alıcı noktası da zaten buydu, Akurgal daha çok, ilkokul tahsili üzerinde durdu. 1927 harf devriminden sonra okur - yazarlık, memleketimizde büyük bir gelişme göstermiş, 1927 -1945 arasında açılan okuma-yazma seferberliği,. memlekette bu alanda büyük bir heyecan yaratmış ve bunun semereleri 1940 - 1945 yılları arasında en iyi şekilde kendisini hissettirmiş, bu yıllarda okuma . yazma bilmiyenlerin sayısında büyük düşüş görülmüştür. Fakat bundan sonra, nüfûs artışı ile orantılı olarak, okuma - yazma bilmiyenlerin sayısı mütemadiyen artmıştır. İlkokula gitmeyen kızların sayısı, erkeklere kıyasen, bu dönemde daha fazladır.

Bugün Türkiyede, 100 erkek çocuğa mukabil, ancak 65 kız çocuğu ilkokula gitmektedir.

Önemli konular

Pervan Adataş, eğitim ve öğrenim dâvasını daha çok öğretmen yetiştirme imkânlarına bağladı ve Türkiyede 35 bin 537 köyün ancak yüzde 67'-sinde okul bulunduğunu belirtti. İlkokulların, mevcut dışında, 92 bin; ortaokulların 35 bin ve liselerin ise, yine mevcut dışında, 5 bin 970 öğretmene ihtiyacı bulunduğunu açıkladı. Kaliteli öğretmen yetiştirebilmenin ilk şartının mesleği çekici hale getirmek olduğunu söyledi ve Doğuya kaliteli öğretmen gönderebilmek için özel tedbirlerin alınmasını istedi.

Bugün Türkiyede ilkokul mecburidir ama, çocukların ancak yüzde 64'ü ilkokula gidebilmektedir.

Bilon Bürayman, sosyal meselelere değindi. Çocuk dâvalarını bir bir ele alarak, bunların, açılacak bir umum müdürlük yöneticiliğinde halledilmesini istedi. Korunmaya muhtaç çocuk, bugün memleketimizde sahipsizdir.

Çünkü onun bir. değil, birçok sahibi vardır. Bu ise meseleyi halledememektedir.

Hukukçu Kıymet Tesal, kadının hukuki yönden sahip olup da kullanamadığı haklarından, zorla evlendirilen, bahâları tarafından satılan, imam nikâhına teşvik edilen kızlardan, kâğıt üzerinde kalan kadın haklarından söz etti ve bunlara çare aradı. Doçent Dr. Nermin Abadan ise yine aynı konuya değinerek, Türkiyede kadınların halen satılmakta olduğunu belirtti ve:

"— Fiyat, rayice göre değişmektedir, Urfanın Haran ovasında kızın kilosu 7 bin liraya satılmaktadır " dedi..

Abadan ayrıca, kadının, anne olma hürriyetine Nüfus Plânlaması Kanunu ile kavuştuğunu, fakat bunun da gerektiği gibi uygulanmadığını, kanunun öngördüğü yönetmeliğin süresi dolduğu halde, Sağlık Bakanlığınca hâlâ çıkarılmadığını söyledi.

Bu kanunun propagandası yeteri kadar yapılmamaktadır. Halbuki propaganda, uygulamada birinci derecede önemli rol oynıyacaktır.

Türkiyede, medeni nikâha rağmen, köylerde yürürlükte olan imam nikâhıdır. Bugüne kadar "nesebi gayrisahih" çocukları tescil ettirmek için Türkiye Büyük Millet Meclisinden beş defa özel kanun çıkmış, böylece Medeni Kanunun ruhu zedelenmiştir. Mutaassıp bölgelerde kızlar daha çok kuran okullarına gönderilmektedir. Kadın her çeşit çalışmadan sorumlu olduğu halde, haklarından habersiz yaşamakta ve sömürülmektedir.

Hukukçu Firdevs Menteşe, bütün bu konuşmaların sonunda çekici bir teklifte bulundu': Dört kız annesi olduğu halde, kızların, liseyi bitirince askerlik gibi, öğretmenlik mükellefiyeti ile köylerde bir süre görevlendirilmelerini istedi. Üniversiteli kadınlar bu fikri beğenmişlerdi ama, vaktiyle buna benzer bir teklifte bulunmuş olduğunu söyleyen Mebrure Aksoley, bunun Meclisten çıkarılmasının kolay olmayacağını bildirerek, bazı konular üzerinde duracağını vaadetti.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde bugün sekiz kadın milletvekiliyle üç senatör kadın vardır. Bunların beşi CHP'den, üçü AP'den, biri TİP'den, biri de YTP'dendir. Senatör kadınlardan biri, Cumhurbaşkanlığı kontejanından gelmiştir.

Politika yasalı!

Geride bıraktığımız haftanın sonunda birgün, Ankara Palas salonlarında, çok güzel hazırlanmış bir çay masasının başında şöyle bir olay geçti:

tün yöneticilerine karşı zaman zaman yapılan müdahalelerle ilgili olduğu için bu davranış, meselenin umumi efkâra intikal etmesini sağladığından, bir bakıma iyi olmuştur. Muhsin Ertuğrul, tiyatronun Haysiyet Kurulu tarafından sorguya çekilmeyi elbette ki gülümseyerek bekleyecektir. Bakalım, vaktiyle sahneye çıkardığı öğrencileri, sanatlarını savunmaktan başka suçu olmıyan hocalarını sorguya çekmek, hele onu cezalandırmak gibi olduğça komik -ve bir hayli hazin- durumdan kendilerini nasıl kurtarabilecekler...

Fırtına koparan yazı

Muhsin Ertuğrulun Şehir Meclisinde fırtına koparan yazısının en önemli parçaları şunlardır:

"Baylar, bayanlar, niçin bilmediğiniz şeylere burnunuzu sokarak kendinizi küçük düşürüyorsunuz? Azçok okur yazar kişiler bilirler ki, Tiyatro çok eski bir kurumdur. Tarihi, medeniyet tarihiyle atbaşı beraber yürür. Önümüzdeki yıl 'Delphi' de kuruluşunun 2500. yaşı kutlanacak. Sizlerin bu kadar eski bir geçmişi olan tiyatronun bugüne kadar geçirdiği çeşitli değişiklikleri bilmenize imkân var mı?

«Kurulduğu günden bu yana tiyatrolar hürriyetlerini, özgürlüklerini mu halaza etmişlerdir. Her tiyatro örgüt bakımından, bazı yerde Devlete, bazı yerde Belediyeye bağlıdır ama, işine ve idaresine sanatçılardan gayrisi burnunu sokmamıştır. Çünkü tiyatro Aristophanes zamanındanberi topluma önderlik eder. Devleti, hükümeti idare edenleri denetler. Her konuda yol gösterir... Eski Yunan'da tiyatronun görevi, toplumun yararına güdülecek amacı çizmekti. Onun için Eflâtun Atina cumhuriyetinin demokrasiyle değil "Theatrocratie" ile idare edildiğini söylemiştir... Hiçbir devirde tiyatro bu hükümet dışı eleştirme, denetleme yönünü kaybetmemiştir...

"Önce bilinmesi gereken şudur:tiyatro, her gün değişen hükümetlerin, midecilerle dolan partilerin üstünde bir kurumdur. Toplum ona ancak 'Hür riyet'i, özgür çalışması için ödenek verir.

"Şehir Meclisi üyelerinden birkaçı, eğer tiyatroyu özel çiftlikleri, sanatçılarım da parayla tutulmuş kâhyaları sanıyorlarsa, uyansınlar. Bu tiyatro, sanatçılarındır. Belediye ile ilgisi, şehirliden vergiyi Belediye topladığı ve tiyatro toplumun hizmetinde olduğu, bu vergiden payına düşeni Belediye kanaliyle aldığı içindir. Tiyatro, hükümetlerin veya Belediyelerin lûtfu ile yaşayan bir arpalık değildir. Aldığı ödenek, topluma verdiği yüksek ruh ziyafetinin, seyirciye yaptığı eğitim ve kültür görevinin karşılığıdır."

K İ T A P L A R

BİR ÖLÜMSÜZ YALNIZLIK

Tahsin Saraçın şiirleri. Çeviri Yayınevi 1965 Ankara, lüks baskı, büyük boy, 44 sayfa, 5 lira.

Türkçeden fransızcaya, fransızcadan türkçeye şiir ve tiyatro eserleri çevirileri, sözlük çalışmaları, çeşitli dergilerdeki şiirleri, sanat konusundaki yazıları, fransızca öğretmenliği ve Talim Terbiye üyeliği göreviyle yıllardanberi türk sanat, edebiyat, dil ve eğitimine önemli hizmetleri geçmiş olan ve hâlen Öğretmenler Federasyonu Baş kan Yardımcısı bulunan Tahsin Saraç, şiirlerinden bir kısmını "Bir Ölümsüz Yalnızlık" adlı kitapta toplamış. Gerçekten itinayla hazırlanmış olan kitapta Saraçın ondört şiiri yer almıştır. Bunlar "Karşı", "Tiksinti", "Çağlar Boyu", "Değil ki", "Bir Ölümsüz Yalnızlığa Şimdi Otağ Kurduğumuz", Işıklı Batak", "Bozgun", "Yalnızlığımı..." "Soylu Utku", "Ama Sen...", "Boğuntu", "Güçlü Ölüm", "Geçkin bir kızdan Geceye", "Kent-Güzel" adlarını taşımaktadır. Adnan Turanı ile K. Keskinokun altı deseniyle de süslenen sayfalara şiirler çok rahat yerleştirilmiştir. Birkaç örnek hariç, Türkiyede böyle temiz, titiz, itinalı baskıya sahip kitap pek azdır. Kötü kâğıda baştansavma basılarak, iğreti kapaklar içinde piyasaya sürülen şiir kitapları insanda şiir sevgisi bırakmamaktadır. Bu bakımdan, "Bir Ölümsüz Yalnızlık", Türkiye için lüks sayılabilecek bir niteliktedir.

"Bir Ölümsüz Yalnızlık" Tahsin Saraçın ilk şiir kitabıdır. Fransız şiirini iyi bilen, bunu da son yıllarda yayımladığı "Günümüz Fransız Şiiri" adlı, önemli on fransız şairini tanıtan eseriyle ispat etmiş bulunan Tahsin Saracın sağlam, arı, temiz bir dili var. Sanata, dile saygısı olan,, yaratma aşkıyla dolu bir kimsenin iyi örneklerle ortaya çıkmaması ise, hemen hemen, imkânsızdır. Saraç, bu ilk kitabındaki örneklerle başarılıdır. Bu sağlam dille de ilerde daha güçlü eserler vermemesi için ortada hiçbir sebep yoktur.

Saraçın "Bir Ölümsüz Yalnızlık" taki şiirlerinin hepsinin ayni derecede başarılı olduğu elbette ki söylenemez. Meselâ "Değil ki". "Bir Ölümsüz Yalnızlığa Şimdi Otağ Kurduğumuz", "Işıklı 'Batak", "Yalnızlığımı..", "Güçlü Ölüm" şiirleri, bence, ötekilerden daha başarılı. "Işıklı Batak" da şöyle diyor Saraç:

"Bir yapışkan sıkıntı mor kanımızda - Çırpındıkça daha bir gömüldüğümüz batak . Bitecek belki ancak, ama ancak - Kurşun ve boz maddenin öpüştüğü o bir an - İlk ve son Tanrıya denk olduğumuz".

"Bir Ölümsüz Yalnızlığa Şimdi Otağ Kurduğumuz" şiirinde ise şu kıta sımsıcak sarıyor insanı:

"tik soluğunca evrenin bir serinlik - Serpilir, yirmi çağlar ötesinden çöllümüze, - Kaç ölümler aştık da vardık, ancak, işte . Bir ölümsüz yalnızlığa şimdi otağ kurduğumuz".

Hele "Yalnızlığımı..." adlı şiirdeki şu mısralar unutulur gibi değil:

"Göç kalkmış yaylalarda titrer yalnızlığımı - Alaca serinliğinde akşamların bir kuru ot?"

Yalnızlık bundan daha güzel nasıl verilebilir!

Kitaptaki ondört şiirden ayrı ayrı örnekler vermeğe elbette ki imkân yok. Hele bir şiirden mısralar, parçalar almak, o şiiri öldürmek demektir. "Nola ki dağ yelleri kudurup esen hepten - Kopmaz kaya gerçeğine inanmışlığı yosunun" diye başlayan "Güçlü ölüm" şiirini baştan sona okumak gerek.

Tahsin Saraç bol, zengin imajlı bir şair. Şiirlerindeki burukluk, tıkanıklık belki de biraz buradan gelmektedir. Her mısra bir, hattâ iki imajla yüklü olmasa, şiirleri belki daha rahat olacak, daha rahat soluk alacak. İmaj bolluğu okuyanı yoruyor, şiirin bütün halde kavranılmasını, duyulmasını engelliyor. Bu, belki, Saraç için bir kusurdur.

İkincisi, Saraç şiirlerinde bol sıfat kullanıyor. Meselâ "Ve kör küçüklüğünde, buz bencilliğinde", "Yemyeşil sürgünleri gencecik yüreğin", "O ak ışıltısına bataklıkta çiçeklerin", "Ulu bir utku için dikilen en yüce umut", "Çıldırtan, boğucu, erdemsiz bir susuş", "O yılan düşlerinin mağara soğuğu"... gibi Bunun da şiirin hızını kestiği söylenebilir. Saraçın bir başka özelliği de bol bol fiilimsi kullanmış olması ve geniş zamanlı fiillere fazlaca yer vermesidir. Meselâ "Kalkar kartal", "Ulur ala kurtlar", "öter maviyi kuşlar", "Susar gecesini", "Bakıp bakıp", "Ve baş alıp", "Görüp sarısında'?..; gibi. Bu da şiiri köstekleyen bir' başka unsurdur.

Saraçın şiirlerinde somutun soyutlaştırılması ise, her şiirin, hattâ her mısraın, okunduktan sonra, uzun uzun düşünülmesini gerektiriyor. Bu, şiirdeki o önemli "ân" ın duyulmamasına sebep oluyor. Oysa şiir yakından alıp götüren değil, uzaktan alıp getirendir.

Bütün bunlara rağmen "Bir Ölümsüz Yalnızlık" başarılı bir eserdir. Saracın, bu temel yapı, bu sağlam dil ve dünya görüşüyle ilerde daha güçlü örnekler vereceğini sanıyorum. H. K.

İstabul

Muhsin Ertuğrulun çilesi..

Dünyanın en geri kalmış, en bilgisiz memleketinde, en örümcekli kafaların bile saygı duyup elini öpecekleri bir tiyatro adamımız var. Bu adam elli 'yılı aşkın sahne hayatında bu memleketin sanatına çok önemli hizmetlerde bulundu. Ramazan aylarının dışında seyircisi bulunmayan tiyatromuza bir değil, beş değil, otuz tiyatromuzu besleyecek yüzbinlerle seyirci, bu seyirci kitlesini doyuracak yüzlerle sanatçı yetiştirdi. Daha önemlisi, tiyatronun bir eğlence yeri değil, bir kültür, eğitim ocağı olduğu fikrini bir ömür boyu savundu. Birinci Dünya Savaşının eşiğinde bir "düşüt" halinde doğmuş ve Cumhuriyetin ilk yıllarında köhne bir vodvil tiyatrosu halini almış olan eski Darübedayiden İstanbulun ilk düzenli, sürekli Şehir Tiyatrosunu meydana getirdi. Bu tiyatroda İstanbul seyircisine dünya repertuvarının en seçkin oyunlarını tanıttı, kendi yazarlarını kazandırdı.

Bu tiyatro adamının Muhsin Ertuğrul olduğunu yalnız istanbullular değil, tiyatroya giden ve bu sanatı seven her türk aydını bilir. Muhsin Ertuğrul bugün yetmişini aşmıştır, ama hâlâ, ilk günün heyecanıyla görevi başındadır. Etrafına topladığı bir avuç idealistle, sanatlarım Batı Üniversitelerinde ve sanat topluluklarında öğrenmiş kültürlü gençlerle, Şehir Tiyatrosunu beş ayrı sahne üzerinden iki milyonluk İstanbul halkına seslenen, onlara gerçekleri gösteren, iyiyi, doğruyu, güzeli anlatan bir gerçek sanat kurumu haline getirmeği başarmıştır.

Şimdi, ellibeş yıllık çetin bir uğraşmanın mükâfatı olarak Muhsin Ertuğrula, İstanbul halkım temsil eden Belediye Meclisinin lâyık gördüğü şey nedir? Kurduğu tiyatroya adının verilmesi mi? Fuvayyesine büstünün dikilmesi mi? Yoksa son yıllarım rahat, huzur içinde dinlenerek geçirmesini sağlıyacak bir olağanüstü armağan mı? Ne gezer!.. Tiyatro dergisinde yazdığı bir yazıyı» dergi sayfalarım kestirerek çıkartmak ve kendisini Haysiyet Kuruluna vermek!

Muhsin Ertuğrul tiyatronun Haysiyet Kurulu tarafından sorguya çekilmeyi elbette ki gülümseyerek bekleyecektir.

Oyun: "Ferhâd ile şirin"
Yazan: Nâzını Hikmet.
Tiyatro: Gülriz Sürûri - Engin Cezzar topluluğu (İstanbul Tiyatrosu),
Sahneye **koyan:** Engin Cezzar.
Dekor: Oğuz Oktay.
Kostüm: Mevhibe Hasa.

Konu: Yazar, bildiğimiz aşk masalından realist, kendi dünya görüşüne ' uygun bir metin çıkarmış. Sevdiğine kavuşmak için koca dağı delip suyu şehre akıtmayı kabul eden Ferhâd, Şirin için başladığı o insanüstü işi toplum yararına tamamlıyor. Böylece Mehmene Banunun, kızkardeşini, kendi gönlünü kaptırdığı delikanlıya vermemek için, kıskançlıkla koştuğu şart kişisel bir duygu uğruna katlanılan bir çaba olmaktan çıkıyor, susuzluktan kırılan insanların mutluluğu uğruna edinilmiş bir amaç oluyor. Yazar, yüzyıllık aşk masallarından bile ferdî duyguların belirli bir dünya görüşü yararına nasıl silindiğinin ve bunun yerine toplumcu fikirlerin nasıl "ikame" edildiğinin çok görülmüş örneklerinden bir yenisini veriyor.

Oynıyanlar: Gülriz Sürûri Cezzar (Mehmene Banu), Mehmet Akan (Vezir), Gülsün Kamu (Şirin), Şükrü Üstün (Derviş), Tuncel Kurtiz (Behzad), Engin Cezzar (Perhâd), Aydemir Akbaş (Şerif), Merih Dinçoy (Dadı Kalfa) v.s.

'Beğendiğim: Yazarın renkli, şiirli, akıcı dili. Hikâyenin "masal" yönünü ustalıklı bir yapı içinde koruması; kardeş sevgisi, kadın kıskançlığı ve meslek aşkı temalarının yanısıra konuya -son sahnelerde- kattığı "fikir" dozunu denge içinde tutması... Kızkardeşini ölümden kurtarmak için şahane güzelliğini feda etmeğe razı olduğu halde, ona sevdiği delikanlıyı vermek yüceliğini gösteremeyen Mehmene Banu'da Gülriz Surûrinin kolay unutulmıyacak nefis kompozisyonu. Vezir'de Mehmet Akanın, Derviş'te Şükrü • Üstünün, Behzad'da Tuncel Kurtizin ölçülü, nüanslı oyunları.

Beğenemediğim: Oyuna adım veren başlıca iki rolde Gülsün Kamu ile Engin Cezzarın kuru, donuk, iç yaşamadan yoksun, onun için de iğreti kalan kişileri. Rejiye hiç elverişli olmıyan İstanbul Tiyatrosu sahnesinin oyun boyunca duyulan yetersizliği. Hekimbaşı ile Müneccim'in ve halk kalabalığının yer aldığı sahnelere sinen "müsamere" havası...

Sonuç: Bir tiyatro oyunundan çok bir bale senaryosu veya bir opera livresi olmak üzere yazıldığı duygusunu veren, sahnemizde tam kadrosunu ve yerini bulamamış bir oyun.

Lûtfi AY

"Ferhâd ile Şirin"
Aşkın böylesi..

İLÂN

7 milyon liralık yeni Dev Çekiliş için son para yatırma tarihi: 31 Aralık

Birinci Dev Çekilişten
faydalanamıyanlar için
yeni Dev Çekiliş
iyi bir fırsattır.
Kapınızı çalan
bu fırsatı kaçırmayınız.
31 Aralık 1965 tarihine
kadar tasarruflarınızı
İş Bankasına yatırınız.)

60 APARTMAN DAİRESİ

5 ADET	100.000 LİRA
10 ADET	50.000 LİRA
50 ADET	10.000 LİRA
100 ADET	5.000 LİRA
500 ADET	1.000 LİRA

ayrıca
15.000 ADET
para ikramiyeleri

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Yeni Ajans - 6083) —

baş ağrılarına karşı

GRİPİN

FAYDALIDIR

GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarını teskin eder... nezle ve grip bağlangıcında birçok fenalıkları önler.

GRİPİN

4 SAAT ARA İLE GÜNDE 3 ADET KULLANILABİLİR

(Yeni Ajans: 5589) — 593

Sınıfını geçen 75 öğrenciye her ay 2 sene müddetle 250 lira burs

Sayın öğrenci; sizde bu ikramiyeyi kazanabilmek için Türkiye Vakıflar Bankasında en az vadeli ve 500 liralık bir hesap açtırınız.

Türkiye Vakıflar Bankası